

Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen 2023

Namn	Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen 2023
Kommun	Grankulla
Träder i kraft	23.8.2023
Pdf skapad	4.10.2023

Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.	1
1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan.	1
1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den.	1
1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen.	3
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål.	5
2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.	5
2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen.	7
2.3. Värdegrunden.	8
2.4. Synen på lärande.	8
2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	9
2.6. Frågor som avgörs på lokal nivå.	11
3. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande.	17
3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	17
3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen.	18
3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	19
3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå.	20
4. Principer för förskoleundervisningen.	24
4.1. Mångsidiga arbetsätt.	24
4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	24
4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden.	25
4.4. Specifika frågor angående språk och kultur.	35
4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå.	37
5. Stöd för barnets växande och lärande.	42
5.1. Principerna för stöd.	42
5.2. Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd.	43
5.3. Allmänt stöd.	43
5.4. Intensifierat stöd.	43
5.5. Särskilt stöd.	45
5.6. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.	49
5.7. Frågor som avgörs på lokal nivå.	50
6. Elevvård.	62
6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan.	62
7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.	74

7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå.	74
8. Bilagor.	75

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomförs. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning² som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen³ fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för växande och lärande i stället för stöd för lärande och skolgång, och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård.

1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan⁴ för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen

---

1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 § 2 mom. och Statsrådets förordning (422/2012) 13 §

2 Statsrådets förordning (422/2012)

3 Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (477/2003)

4 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 15 § 1 mom.

- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt diskrimineringslagen⁶
- jämställdhetsplan enligt jämställdhetslagen⁷
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturförstran samt övriga planer och beslut som anordnaren av förskoleundervisning gjort angående utbildning, barn och familjer.

Anordnaren av förskoleundervisning⁸ ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller så att planen innehåller gemensamma delar och enhetsspecifika delar på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning beslutar. Flera anordnare av förskoleundervisning kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Anordnaren av förskoleundervisning ska dessutom utgående från läroplanen sammanställa en årlig plan⁹ och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet under det aktuella året.

Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att förskolepersonalen och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter¹⁰ ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning¹¹ ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. För att trygga en enhetlig lärtig för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning¹² har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande¹³ ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen.

Anordnaren av förskoleundervisning har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen¹⁴ är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som anordnaren av förskoleundervisning och förskoleenheterna ger kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Anordnaren av förskoleundervisning kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

5 Barnskyddslag (417/2007) 12 §, Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 12 §

6 Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

7 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och dess ändring (1329/2014)

8 Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom. (628/1998)

9 Förordning om grundläggande utbildning 9 § (852/1998)

10 Lag om grundläggande utbildning 47 a (1267/2013), FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

11 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

12 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

13 Lag om grundläggande utbildning 16 a § och 17 a § (642/2010)

14 Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom. (1296/2013)

1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och den årliga plan¹⁵ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till förskoleenheterna och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter, helt eller delvis separat för varje enhet, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur personalen i förskolan, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- om planerna enligt jämställdhetslagen¹⁶ och diskrimineringslagen¹⁷ ska ingå i läroplanen eller om de ska utarbetas som fristående planer
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

Den lokala läroplanen i Grankulla

Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen består av de nationella grunderna för förskoleundervisningens läroplan, som har kompletterats med Grankullas prioriteringar. Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen definierar, styr och stöder anordnandet av förskoleundervisningen i alla de enheter som erbjuder förskoleundervisning. Förskoleenheterna gör årligen upp sina enhetsspecifika verksamhetsplaner ([Bilaga 1: Verksamhetsplan för förskoleundervisningen](#)) med utgångspunkt i Grankullas stads läroplan för förskoleundervisningen.

Utvärderingen av hur den lokala läroplanen har förverkligats görs årligen i förskoleenheterna i samband med utvärderingen av den enhetsspecifika verksamhetsplanen. Läroplanen för förskoleundervisningen utvärderas och uppdateras också då Utbildningsstyrelsen har uppdaterat sina styrdokument.

Stadens läroplan för förskoleundervisningen (2016) har uppdaterats sommaren 2022 och igen våren 2023 efter att Utbildningsstyrelsen ändrade grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014). En arbetsgrupp som bestod av olika yrkesgrupper inom förskoleundervisningen deltog i uppdateringsarbetet. Ledarna för småbarnspedagogiska enheter har skickat läroplanen till

¹⁵ Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

¹⁶ Lag till jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och dess ändring (1329/2014)

¹⁷ Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

föräldraföreningarna för kommentering. Utöver de ändringar som krävs av de ändrade grunderna har den delvis föråldrade texten också uppdaterats i andra avseenden, till exempel föråldrade termer har uppdaterats.

Då läroplanen för förskoleundervisningen har godkänts, kommer den att publiceras bl.a. på Grankulla stads webbplats och i eGrunder. Vårdnadshavarna uppmuntras att bekanta sig med läroplanen.

Jämställdhetsplan och en plan för likabehandling utarbetas som en fristående plan.

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i månsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en logiskt framskridande helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Undervisningen ska utgå från barnet. Undervisningens uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter.

2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen¹⁸ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa i första hand¹⁹ beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling²⁰, jämställdhetslagen²¹, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²² och FN:s konvention om barnets rättigheter²³. Enligt Finlands grundlag²⁴ får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning²⁵ för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås²⁶. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning²⁷, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet Specifika frågor angående språk och kultur.

18 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

19 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022)

20 Lag om likabehandling (21/2004)

21 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

22 Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

23 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

24 Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom.

25 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 4 §

26 Lag om grundläggande utbildning 26 a § 4 mom. (1040/2014)

27 Lag om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

Enligt lagen om grundläggande utbildning²⁸ är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning²⁹.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår³⁰ och ska ges under minst 700 timmar³¹. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i avsnittet Särskilt stöd. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken³².

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet³³. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria³⁴. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid³⁵ som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö³⁶. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas³⁷ till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan. Trygghets- och säkerhetsfrågor beskrivs närmare i samband med Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande och Elevvård. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning³⁸ användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa förskoletjänsterna³⁹ av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

28 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 2 §

29 Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

30 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 9 § 2 mom.

31 Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 3 § 2 mom.

32 Lag om grundläggande utbildning 6 § 1 mom. (1288/1999) och Lag om småbarnspedagogik 11 a § 1 mom. (580/2015)

33 Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom. (628/1998)

34 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003) och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 9 § 4 mom.

35 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 31 § 2 mom.

36 Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

37 Lag om grundläggande utbildning 35 § (163/2022)

38 Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003 och 1267/2013)

39 Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom. och 7 § 5 mom. (628/1998)

2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i avsnittet *Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna*. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning⁴⁰ som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsöversgripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan⁴¹ för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet⁴². Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringssätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

40 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

41 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (628/1998)

42 Lag om grundläggande utbildning 35 § (1040/2014)

2.3. Värdegrunden

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de betar sig och lär sig på olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spurras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning⁴³.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling⁴⁴. Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.4. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

43 Statsrådets förordning (422/2012) 2 §

44 Lag om likabehandling 6 § 1 mom. (21/2004)

2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning⁴⁵ om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spurras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner

45 Statsrådets förordning (422/2012) och UKM:s premoria 28.6.2012

och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma

verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt⁴⁶ att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

2.6. Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen är det viktigt att diskutera vad de föreskrivna uppdrag och allmänna mål för förskoleundervisningen som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska gå till väga för att förverkliga de mål som uppställts för förskoleundervisningen.

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- hur förskoleundervisningen ordnas och vilka förpliktelser som styr ordnandet av förskoleundervisningen ur lokalt perspektiv
- förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden ur lokalt perspektiv
- värdegrunden för förskoleundervisningen och eventuella lokala aspekter som kompletterar den
- synen på lärande i förskoleundervisningen och eventuella lokala perspektiv som kompletterar den
- målen för mångsidig kompetens och eventuella lokala prioriteringar som gäller dem, samt med vilka åtgärder man utvärderar målen och utvecklar främjandet av mångsidig kompetens.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de delar av läroplanen som beskriver verksamhetskulturen, genomförandet av undervisningen, stödet för växande och lärande och elevvården i förskoleundervisningen.

Den lokala läroplanen i Grankulla

Kommunal förskoleundervisning anordnas i Grankulla på finska och svenska. En levande tvåspråkighet är viktig i Grankulla och inom förskoleundervisningen stärker vi det positiva förhållningssättet till det andra inhemska språket och kulturen. Svenskspråkig förskoleundervisning ges i förskoleenheten som verkar i anslutning till lågklasserna i Granhultsskolan samt som svenskspråkigt språkbud i språkbadsenheten. De finskspråkiga enheterna där den avgiftsfria förskoleundervisningen ordnas fattas årligen beslut av utskotten för undervisning och småbarnspedagogik. Privata anordnare har möjlighet att ansöka om rätten att anordna förskoleundervisning också på andra språk än finska eller svenska.

Förskoleundervisning anordnas i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014) och Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen som har godkänts av finska respektive svenska utskottet för undervisning

46 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

och småbarnspedagogik och uppdaterats 2016, 2022 och 2023. Grankulla stads läroplan för förskoleundervisningen kompletteras av förskoleenheternas enhetsspecifika verksamhetsplaner som chefen för småbarnspedagogiken årligen godkänner före utgången av september. Vid anordnandet av förskoleundervisning beaktas även den lokala elevvårdsplanen.

Förskoleundervisningen i Grankulla stad hör administrativt till bildningssektorn, och den lyder under finska och svenska utskotten för undervisning och småbarnspedagogik. Utskotten för undervisning och småbarnspedagogik fattar årligen beslut om de platser och tider i de finskspråkiga enheterna där den avgiftsfria förskoleundervisningen ordnas.

Vårdnadshavare till barn i förskoleåldern informeras om det elektroniska ansökningsförfarandet för förskoleundervisningen per post, på stadens webbplats och i lokaltidningen KaunisGrani och vid behov även personligt då de kontaktar servicehandledningen.

- Värdegrunden för förskoleundervisningen i Grankulla

Stadens strategi och värderingar styr vår verksamhet. Visionen inom småbarnspedagogiken är "Starka rötter, bärande vingar", dvs. idén om bildningens roll i mänsklig utveckling. Visionen fungerar som vår ledstjärna. Vi anser att högkvalitativ förskoleundervisning och småbarnspedagogik spelar en väsentlig roll i att möjliggöra ett barns tillväxt mot en blomstrande och aktiv vuxenålder. Likabehandling, delaktighet och jämlikhet är våra centrala värderingar i förskoleundervisningen.

- Synen på lärande inom förskoleundervisningen i Grankulla

Läroplanen för förskoleundervisningen i Grankulla har gjorts upp med utgångspunkt i en syn på lärande enligt vilken barn tar till sig kunskap och nya färdigheter i interaktion med andra barn, lärare och pedagoger, olika gemenskaper och sin närmaste omgivning. I förskoleundervisningen lär sig barnet genom handling och utforskning. Barnet ses alltså som en aktiv aktör som är intresserad av saker. I förskoleundervisningen fungerar de vuxna som möjliggörare för barnets delaktighet och vi ser till att alla barn får möjlighet att påverka verksamhetens innehåll.

Utgångspunkten för lärandet är varje barns tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld.

Inom förskoleundervisningen används pedagogik som lämpar sig för småbarnspedagogik och barnens intressen respekteras i organiseringen av undervisningen. Leken i dess olika former är starkt närvarande i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavare är viktiga samarbetsparter i planering, genomförande och utvärdering av verksamhet. I förskoleundervisningen stöds barnets medvetenhet om sitt lärande och barnet får hjälp med att uppmärksamma de upplevelser av framgång och lärande som sker i vardagen.

Lek är den primära inlärningsformen för barn i förskoleåldern. Genom leken övar barnet sig i nya färdigheter och strukturerar den omgivande världen och sina upplevelser samt uttrycker sina känslor och behov. Det behövs tid och rum för lek. Den vuxnas uppgift är att stödja leken genom att skapa en trygg och inspirerande miljö för lek. Genom att iaktta leken och å andra sidan också genom att delta i leken kan den vuxna få unik information om barnet och hans liv.

I lek möts barnets inre och yttre värld

- Mångsidig kompetens inom förskoleundervisningen: Åtgärder, utvärdering och utveckling inom förskoleundervisningen i Grankulla

Den mångsidiga kompetensen utvecklas i såväl förskolegruppens verksamhet som i samarbetet mellan förskolegrupperna och samarbetet med den grundläggande utbildningen. Uppdraget för utveckling av den mångsidiga kompetensen löper som ett kontinuum från grunderna för planen för småbarnspedagogik till grunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningens läroplan. Genomförande av uppdraget förutsätter systematiskt arbete och utvärdering av uppnående av mål. Genomförandet förutsätter också samarbete mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Övergångsfasen mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ses som en meningsfull period i ett barns liv. Förskoleundervisningen har ett nära samarbete med barnets närskola, och verksamheten planeras och utvärderas regelbundet. Personalen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen träffar varandra på olika palaver, på Teams och även med hjälp av olika WhatsApp-grupper.

- Förmåga att tänka och lära sig inom förskoleundervisningen i Grankulla

I Grankulla stöds barnets syn på sitt eget lärande genom positiva inlärningsupplevelser och genom att göra inlärningsprocessen synlig. Barnet får hjälp och stöd att se sin egen lärprocess. I Grankulla stöds barnets syn på sitt eget lärande genom positiva lärupplevelser. Barnet får hjälp och stöd att se sin egen lärprocess. Olika lärstilar beaktas, och metakunskap och olika inlärningskanaler diskuteras med barnen.

Både barnen och de vuxna deltar i pedagogisk dokumentation för att synliggöra lärande och tänkande. I Grankulla stärks förmågan att tänka och lära sig som Framtidens forskare. Målet är att väcka barnens kunskapsörst och nyfikenhet på fenomen. Den framtida forskarens färdigheter kan stärkas med de möjligheter som DigiLab erbjuder. (Bilaga 19: Digiträdet).

- Kulturell kompetens, interaktion och uttryck inom förskoleundervisningen i Grankulla

Vuxna visar exempel på gott uppförande och artigt beteende. Betydelsen av gott uppförande diskuteras och övervägas med barnen. I förskoleundervisningen övar barnen dagligen emotionella färdigheter och interaktionsförmåga på ett tryggt sätt med sin kamratgrupp. Mobbning förebyggs genom att uppmärksamma sociala relationer mellan barn och stödjande kompisfärdigheter. Vi lär barn att känna igen och uttrycka känslor på ett känsligt sätt. När det är möjligt använder vi också verktyget Känslö och kompisfärdighetens stig - ett arbetsredskap för känslöfärdigheter ([Bilaga 7: Känslö- och kompisfärdighetens stig](#)).

Nutiden betraktas genom att behandla aktuella frågor som barnen funderar på eller är intresserade av. Tillsammans med barnen bekantar vi oss med den kulturella mångfalden i närmiljön med en respektfull inställning. Den kulturella mångfalden innebär bland annat mångfalden av människor, kön och familjer. Målet är att uppfostra barn till att inse att människor är olika men jämlika.

Vi anser att det är viktigt i förskoleundervisningen att diskutera frågor om det förflutna med barnen eftersom också det förflutna alltid är närvarande. I förskoleundervisningen lär vi känna kulturella utfärdsmål inom Grankulla stads område till fots. Dessutom bekantar vi oss mångsidigt med Grankullas unika närhistoria.

I förskoleundervisningen lär barnen sig att uppskatta sina egna och andra familjernas traditioner och vanor. Personalen ser till att kulturell mångfald blir bekant för alla barnen i gruppen. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet stöds och barnen uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. Språkmedveten förskoleundervisning är något som alla barn har rätt till. Personalen förstår vikten av språk i förskoleundervisningen och ser språklig mångfald som en resurs och rikedom. Jämlik och likvärdig förskoleundervisning, som ingår i värdegrunden, diskuteras mer i handboken för språklig, kulturell och åskådningssmässig medvetenhet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen ([Bilaga 6: Handbok för språklig, kulturell och åskådningssmässig medvetenhet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen](#)). Språk- och kulturläraren stöder pedagogernas pedagogiska verksamhet.

- Förmåga att ta hand om sig själv och vardagskompetens i förskoleundervisningen i Grankulla

Det är viktigt för ett barn i förskoleåldern att känna att hen är bra, kunnig och viktig. Barnet tycker om att få göra saker själv och att lyckas med dem. Barnet uppmuntras och barnet får positiv respons då hen provar på saker. Vi anser att det är viktigt att stödja barnets självständighet och mod att prova. Vi gör det möjligt för barn att göra saker som stöder självständigheten i vardagen, såsom att ta mat själva, små städnings- och organiseringsuppgifter samt till exempel att agera som assistent i olika aktiviteter.

Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden. I förskoleundervisningen syftar vi till att stödja barnens positiva och respekterande förhållande till naturen. Grankulla stads förskoleundervisning främjar hållbar utveckling. Vi tar hänsyn till energibesparing och återvinning samt minskning av avfall. Barnen deltar och är aktiva aktörer i strävan efter hållbar utveckling till exempel genom att de deltar i olika faser av återvinningen. Ytterligare information finns i planen för miljöfostran ([Bilaga 5: Plan för miljöfostran](#)). I förskoleundervisningen beaktar vi också exempelvis matfostran och tar hänsyn till barnens olika behov i matsituationer.

Sport och motion i dess olika former ingår i förskoleundervisningen under alla årstider. Mångsidig motion ordnas både utomhus och inomhus. Vi utnyttjar rörelse på ett pedagogiskt sätt i olika situationer och stunder. Personalen förstår vilken betydelse rörelse har för ett barns helhetsmässiga välmående. Motionsredskap finns tillgängliga för barnen i mån av möjlighet. Miljöerna vid de småbarnspedagogiska enheterna ska vara tillåtande och möjligheten till motion och rörelse nekas inte utan snarare ska man överväga hur barnen kan röra på sig på ett tryggt sätt. I Grankulla finns olika platser för sport och motion såsom simhallen, ishallen, idrottsplanen, och tex. Kasabergets naturstig med olika QR-koder på gångavstånd och platserna används i den pedagogiska verksamheten.

- Multilitteracitet inom förskoleundervisningen i Grankulla

I Grankulla vill vi betona vikten av litteratur inom multilitteracitetens olika delområden och vi läser för barn i förskoleundervisningen varje dag. Den lästa texten diskuteras, och vi funderar på betydelsen av orden och texten tillsammans med barnen. Vi stöder utvecklingen av barnens kritiska läsförmåga och vi hjälper också barnen att ha en kritisk inställning till olika informationskällor. Vi uppmuntrar barnen att använda, undersöka och också producera olika slags meddelanden. Vi använder olika metoder mångsidigt för att utveckla barnens multilitteracitet. De vuxna i förskolegruppen visar exempel för barnen i användningen av olika metoder. De vuxna erbjuder barnen en rik textmiljö, till exempel med olika böcker, kulturtjänster för barn, filmer, musik och ramsor. Barnen ses som aktiva aktörer och barnens delaktighet stärks i takt med att deras multilitteracitet utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld som blir mer strukturerad och får nya betydelser.

I Grankulla biblioteket och förskoleundervisningen samarbetar aktivt. Förskolan besöker biblioteket regelbundet och biblioteket stöder förskoleundervisningen i litteraturfostran. Dessutom lyssnar biblioteket på personalen och barnen då det granskar sitt utbud av barnlitteratur. Biblioteket erbjuder också personalen möjlighet att uppdatera sin kompetens, till exempel att koppla ihop gränssnitt mellan litteratur och mångsidig kompetens. Biblioteket informerar personalen också om olika litterära trender och vägleder personalen i användningen av dem som en del av den pedagogiska verksamheten.

- Digital kompetens inom förskoleundervisningen i Grankulla

I Grankulla har vi Grani DigiLab som är en lärmiljö där det finns ny teknologi, såsom en 3D-skrivare, programmering, förstärkt verklighet och virtuell verklighet. Grankulla stad har utvecklat ett verktyg som kallas Digiträdet – Framtidens forskare ([Bilaga 19: Digiträdet](#)) som stöder och utvecklar barnens digikunskaper på ett åldersanpassat sätt. Leken är den viktigaste utgångspunkten i utvecklingen av digikunskaperna. I Digiträdet har utvecklingen av digikunskaperna hos barn samt övningarna beskrivits åldersvis. Ett exempel på en undersökningsuppgift som hör samman med vetenskap och naturfenomen är forskarportföljen som cirkulerar i enheterna. Barnens nyfikenhet, frågor och intressen utgör grunden för all digital verksamhet i förskoleundervisningen i Grankulla. I förskolans grupper finns till exempel pekskärmar och iPads, som kopplas med hänsyn till barnens intressen ihop med olika lärandehelheter inom förskoleundervisningen.

- Deltagande och möjligheter att påverka i förskoleundervisningen i Grankulla

Med barnets delaktighet avses i förskoleundervisningen att barnet är en aktiv aktör och en medlem i sin grupp. Barnens tankar och åsikter blir inte bara hörda utan de beaktas också i förskolans vardag och verksamhet. Barnen ska ha möjlighet att påverka sådant som har med deras liv att göra samt bli förstådda och accepterade som sig själva. För att barnet ska kunna uppleva delaktighet måste omgivningen vara trygg.

Vi skapar trygghet med växelverkan, anknytningsrelationer, gemensamma regler för gruppen och konsekvens. I en trygg miljö får barnet stöd för att utveckla sin egen identitet och självkänsla. Alla medlemmar i gruppen är uppskattade och respekterade, alla får sin röst hörd så att var och en känner att hen är en del av gruppen. I en inkluderande verksamhetskultur fungerar de vuxna som modeller för barnen och visar hur en jämlik och jämställd gemenskap fungerar. Barnen ges möjligheter att påverka frågor som rör dem själva enligt deras utvecklingsnivå. Ramen för den pedagogiska verksamheten planeras så att den stöder och inkluderar alla barn. Då kan varje barn vara delaktigt i all verksamhet.

Barnets delaktighet och deltagande utgör grunden för all vår verksamhet: de blir hörda i vardagen och de tas med i diskussioner för att utreda vad som intresserar dem. Den vuxna skapar i förskolan ramar som stöder barnets aktivitet, individualitet och samverkan med andra. Hen väcker barnets intresse för nya saker genom att erbjuda barnet möjligheter till meningsfulla, åldersanpassade aktiviteter, upplevelser och ledd verksamhet samt möjligheter att träffa egna val. Verksamheten i förskoleundervisningen planeras, genomförs och utvärderas i samverkan med barnen, vårdnadshavarna och förskolepersonalen.

- Utvärdering och utveckling av mångsidig kompetens i förskoleundervisningen i Grankulla

Utgångspunkten för utvärdering och utveckling av mångsidig kompetens är alltid barngruppen, växelverkan mellan barnen, barnens intressen och pedagogernas pedagogiska mål som de har satt upp för verksamhetsperioden. Den lokala planen för förskoleundervisning kompletteras med verksamhetsplanerna ([Bilaga 1: Verksamhetsplan inom förskoleundervisning](#)). Verksamhetsplanerna som enheterna för småbarnspedagogiken utarbetar varje år preciserar hur man förverkligar planen för småbarnspedagogiken i varje enhet med beaktande av den enskilda enhetens särdrag. Utöver verksamhetsplanerna utarbetar grupperna en så kallad Pedagogisk förbindelse för teamet ([Bilaga 2: Teamets pedagogiska avtal](#)). Den lokala planen för förskoleundervisning är ett dokument som styr förskoleundervisningen. Planen utgör också som en del av verksamhetsplanen målen för förskoleundervisningens verksamhetsperiod. Utvärdering och utveckling bör därför betraktas som ett delområde inom mångsidig kompetens.

Förskolegruppens personal förstår också den pedagogiska dokumenteringsprocessen och dess värde då de planerar pedagogisk verksamhet med fokus på barnet och då de bedömer sin egen verksamhet. Pedagogisk dokumentation används i utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. I Grankulla omfattar den pedagogiska dokumentationen till exempel barnens parlament, sagotering, anteckningar om barnens frågor, fotografier, videosnuttar och konstnärliga alster. En viktig del är de iakttagelser som lärarna inom småbarnspedagogiken antecknar. Barnets plan för förskoleundervisning ([Bilaga 3: Barnets plan för förskoleundervisning](#)) ingår i pedagogisk dokumentation.

Grankulla stad genomför regelbundet en kundenkät för småbarnspedagogiken i samarbete med de andra kommunerna i huvudstadsregionen. Enkäten genomförs vartannat år och innehåller delar för vårdnadshavarnas synpunkter och delar där barnens synsätt kartläggs. Enkätresultaten utnyttjas för utveckling av tjänsterna både inom staden och inom de olika enheterna. Utvärderingsredskapet som Grankulla stad använder finns som bilaga ([Bilaga 14: Utvärderingsprogram för småbarnspedagogiken i Grankulla](#)). Ledningen för småbarnspedagogiken väljer varje år tre indikatorer som används för att utvärdera verksamheten. Utöver det väljer också gruppen själv en indikator för att utvärdera verksamheten. Enhetsledarna inom småbarnspedagogik gör ett sammandrag av utvärderingens resultat och utvecklingsbehoven samt målen för utvecklingen i sina enheter för ledningen inom småbarnspedagogiken. Dessutom publicerar alla enheter inom småbarnspedagogiken de mest centrala resultaten från utvärderingen till exempel på sina webbsidor. Vi följer upp nyckeltalen inom småbarnspedagogiken i anslutning till delårsrapporten och bokslutet samt med verktygen inom informationsbaserad ledning.

Vi möjliggör vårdnadshavarnas delaktighet till exempel genom interaktiva vårdnadshavarmöten. Varje vårdnadshavare har möjlighet att delta i planeringen och utvärdering av förskoleundervisningen, till exempel i samband med samtalen om barnets plan för förskoleundervisning. Flera av enheterna inom småbarnspedagogiken i Grankulla har en aktiv föräldraförening.

Både vuxna och barn lär sig, växer och utvecklas i växelverkan med andra. Detta är en helhetsmässig process som sker överallt under hela livstiden. I en gemenskap där lärande sker fungerar barn och vuxna tillsammans och planerar, provar och utvärderar nya och olika tillvägagångssätt. Att uppleva gemenskap och att höra till en gemenskap är centralt för lärande och delaktighet. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och vara uthållig, men det ska också vara tillåtet att göra misstag. Av personalen förväntas ett reflekterande arbetssätt i förhållande till sig själv, teamet och hela arbetsgemenskapen. Dessutom förutsätts en genuin vilja att utvecklas i sitt arbete. Alla anställda ska få respons, handledning och stöd av den övriga personalen och sin chef för att utveckla sitt kunnande. I varje enhet ordnas förutom gemensamma möten för hela personalen och teammöten även regelbundna temamöten för olika yrkesgrupper. På dessa möten diskuterar deltagarna aktuella ärenden, utvärderar verksamheten och delar med sig av sina erfarenheter.

3. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utvecklandet av verksamhetskulturen styrs av lagarna om förskoleundervisning och av de värden, den syn på lärande och de mål för förskoleundervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen och i de lokala planerna. Verksamhetskulturen formas också av ledningsstrukturer och praxis, av personalens yrkeskompetens och av de lokaler, redskap och material som finns att tillgå. Verksamhetskulturen i förskolan återspeglas i kommunikationen, atmosfären och de pedagogiska metoderna och den inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan.

3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringsätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringsätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för växande och lärande som de behöver. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans

över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna⁴⁷ ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt

47 Statsrådets förordning 4 § (422/2012)

ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lär miljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmotoderna vara enhetliga.

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom välfärdombudet social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras⁴⁸ på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Anordnaren av förskoleundervisning ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Information som är nödvändig för anordnande av stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁴⁹. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- målen för utvecklandet av verksamhetskulturen och utvärderingsmetoderna i förskoleundervisningen

⁴⁹ Lag om grundläggande utbildning 40–41 § (642/2010)

- förskolans lärmiljöer och metoderna för utvärdering av dem
- mål och praxis för samarbete inom förskolan, med vårdnadshavarna och vid övergångarna
- metoder för utvärdering av de olika samarbetsformerna.

Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att samtliga förskoleenheter kan precisera målen för sin verksamhetskultur och för utvecklandet av lärmiljöerna samt praxisen i anslutning till samarbete. Preciseringarna kan skrivas in antingen i den enhetsspecifika läroplanen och/eller i läsårsplanen i enlighet med anordnarens beslut.

Den lokala läroplanen i Grankulla:

Mål och utvärderingspraxis för utveckling av förskoleundervisningens verksamhetskultur

Positiv pedagogik, barnens styrkor och barnens delaktighet i planeringen av verksamheten står i centrum för förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen bemöts och behandlas alla som likvärdiga. Likvärdighet betyder inte att alla är lika. Samhällets mångfald ska återspeglas i förskoleundervisningens lärmiljö, till exempel i bokval, bilder, material och leksaker. Personalen märker om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingriper på ett finkänsligt och konsekvent sätt i sådant. Positiv och uppmuntrande växelverkan stöder utvecklingen av barnets egen identitet och självkänsla. Verksamhetskulturen utvärderas bland annat med arbetsredskapet [SpråkPeda](#).

I Grankulla har personalen en öppen inställning till olika språk och kulturer. Vi beaktar språklig medvetenhet och ökande av den i den dagliga verksamheten. Då barnen leker får de använda det språk som känns naturligt för dem. Personalen förstår innebörden i barnets eget språk och förbjuder inte användningen av det utan ser det som en rikedom. Språket möjliggör delaktighet. Ett barn som kan ett annat språk än undervisningsspråket i förskoleundervisningen uppmuntras att föra fram sin språkkunskap. Barnens vårdnadshavare har primärt ansvar för att barnet lär sig sitt modersmål. Förskolan har nära samarbete med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna har rätt att använda tolk i diskussioner som de deltar i. Att använda tolk säkerställer också personalens rättsskydd.

Förskoleundervisningen är en del av det kulturellt föränderliga och mångsidiga samhället. Kulturell mångfald är en styrka. Det finländska kulturarvet och de nationella språken samt den kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfalden i gemenskapen och miljön uppskattas och utnyttjas i förskoleundervisningen. Flerspråkighet synliggörs. Vi använder handboken för språklig, kulturell och åskådningsmässig medvetenhet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen ([Bilaga 6: Handbok för språklig, kulturell och åskådningsmässig medvetenhet inom småbarnspedagogiken](#)). Handboken används som stöd för planering och genomförande av förskoleundervisning.

Staden ordnar gemensamma utbildningsevenemang för personalen inom småbarnspedagogiken. Evenemangen utökar personalens kunskande och underlättar etableringen av gemensamma tillvägagångssätt. Barnens åsikter och tankar beaktas vid utvecklingen av verksamhetsmiljön

De vuxna och barnen i förskolegruppen utarbetar tillsammans spelreglerna för gruppen med hjälp av positiv pedagogik. Syftet är att tydliggöra för barnen betydelsen av tydliga spelregler och vikten av att hålla sig till reglerna. För att synliggöra barnets tankar och idéer och för att utvärdera egen verksamhet används olika bedömnings- och intervjumetoder, liksom en diskussion, bilder eller foto.

Lärmiljöer som används i förskoleundervisningen och praxis för utvärdering av miljöerna

I lärmiljöerna beaktas den psykiska, sociala och fysiska dimensionen. Målsättningen är att planera, bygga upp och utvärdera lärmiljöerna tillsammans med barnen utifrån deras behov och intressen. En mångsidig lärmiljö främjar växande och lärande samt är sund och trygg. Lärmiljön formar barnens värld och lockar till fysisk aktivitet och lek, att undersöka och förundras, att uppleva och uttrycka konst samt att engagera sig i meningsfull interaktion. I förskoleundervisningen bygger lärmiljön på funktionella och estetiska perspektiv så att barnen upplever kunnande och delaktighet samtidigt som en harmonisk, tydlig och kreativ miljö både lugnar och uppmuntrar till en trygg småbarnspedagogisk vardag.

I lärmiljön uppmuntras till samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Lärmiljöerna i förskoleundervisningen planeras, utvecklas och utvärderas tillsammans med barnen och personalen. Vårdnadshavare erbjuds också möjlighet påverka utvecklingen av lärmiljön, till exempel genom diskussioner med personalen eller på interaktiva vårdnadshavarmöten.

I förskoleundervisningen ser vi hela staden som en lärmiljö och vi samarbetar med olika aktörer i området. Ett exempel på samarbetet är simlektioner som årligen erbjuds till förskolebarn. Skog och natur är starkt närvarande i den vardagliga pedagogiken. Vi värdesätter rörelse i närmiljön och vi handleder barn att röra sig och bete sig i trafiken, biblioteket och miljön i övrigt.

Mål och praxis för samarbete vid genomförandet av förskoleundervisning, med vårdnadshavare och i övergångsfaser

Förskoleundervisningen samarbetar med bl.a. välfärdsområdet, biblioteket, skolan, miljöenheten, idrotts- och kulturtjänsterna, samt församlingen. Personalen informerar vårdnadshavarna om barnets dag muntligt eller skriftligt. Dagliga situationer då barnet kommer till daghemmet och avhämtas är naturliga situationer för utbyte av information där vårdnadshavarna får höra om barnets dag. Öppen och snabb informationsgång och samspel stärker förtroendet mellan vårdnadshavarna och personalen. I vecko- eller månadsbrev kan personalen berätta för vårdnadshavarna om nyheter och händelser i barngruppen i allmänhet. Utöver e-tjänsten kan e-post, textmeddelanden eller telefonsamtal fungera som medel för att meddela och hålla kontakt. Vårdnadshavarna och personalen har rätt att använda en tolk som stöd för växelverkan.

I Grankulla använder vi verksamhetsmodellen Föra barnet på tal ([Familj och barn i samspel-metoden](#)). Det handlar om en lågtröskelmetod som ska stödja en stabil och smidig vardag för barnet. Vi erbjuder familjerna diskussion alltid då det behövs. Till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken eller byter grupp eller enhet. Diskussionen kan också användas i förebyggande syfte eller då förändringar kommer fram i familjens vardag. Under diskussionen kartläggs faktorer som skyddar barnet och områden i barnets liv som kräver stöd. Diskussion är frivillig för familjen. Diskussionen kan användas för planering och utvärdering av småbarnspedagogiken, till exempel i samband med diskussionen om barnets plan för förskoleundervisning.

Samarbetet mellan lärarna inom förskolan och nybörjarundervisningen går ut på att skapa en så smidig kontinuitet som möjligt av lärande och utveckling från småbarnspedagogiken via förskolan till nybörjarundervisningen. Lagen om grundläggande utbildning förpliktar till samarbete mellan förskolan och nybörjarundervisningen. Sådant samarbete är regelbundet i Grankulla. Inom den finskspråkiga förskoleundervisningen har samarbetet tagit form som "Eskarikahvilat", och inom den svenskspråkiga som "Skola - Förskola grupp". Formerna och omfattningen av samarbetet har dokumenterats i en gemensam årsplan. Det bedrivs mycket samarbete direkt mellan förskole- och nybörjarlärare, särskilt inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen. Även när det gäller skolstart och klassindelning strävar man efter att gemensamt planera arbetet på våren.

Under förskoleåret tillämpar lärarna inom förskole- och nybörjarundervisningen en årsklocka för övergångsfasen som har godkänts av båda parter. Samarbetet och samarbetsformerna utvecklas hela tiden mot ökad funktionalitet och smidighet, och de överenskomna verksamhetsformerna utvärderas regelbundet. I samband med att enhetens verksamhetsplaner görs upp sätter personalen upp mål för förskolans verksamhetsår. Uppfyllelsen av målen utvärderas sedan i slutet av verksamhetsperioden. Utöver detta utvärderas och utvecklas även elevvårdsrutinerna och stödet för barnens växande och lärande inom ett mångprofessionellt samarbete.

Vårdnadshavarnas intresse och aktiva medverkan betraktas som mycket viktiga vid barnens skolstart, och vårdnadshavarna uppmuntras i sin viktiga roll. Informationsöverföringen ska fungera flexibelt vid övergången från förskola till nybörjarundervisning med beaktande av barnens bästa och de bestämmelser som gäller. Den information som är nödvändig för att ordna undervisning för barnet överförs.

Barnets plan för förskoleundervisning ([Bilaga 3: Barnets plan för förskoleundervisning](#)) är ett dokument som förskolans lärare inom småbarnspedagogik upprättar för barnet tillsammans med vårdnadshavarna. Planen innehåller de viktigaste målen för växande och lärande samt tar upp barnets behov, styrkor och intressen. Planerna för lärande utgör grunden för gruppens läroplan. ([Bilaga 2: Teamets pedagogiska avtal](#))

Då ett nytt barn börjar i förskolegruppen mitt under verksamhetsåret erbjuder förskolans lärare inom småbarnspedagogik vårdnadshavarna möjlighet till ett hembesök där läraren lär känna barnet i barnets egen miljö. Förskolans lärare inom småbarnspedagogik för ett inledande samtal med vårdnadshavarna för att samla information om barnets lärande och behov. Föra barnet på tal-diskussionen som används i Grankulla ger även värdefull information om barnet som börjar förskoleundervisningen.

Samarbete mellan speciallärare, vårdnadshavare och skolan diskuteras i kapitel 5.

Praxis för utvärdering av olika samarbetsområden

Grankulla genomför regelbundet en kundenkät för småbarnspedagogiken i samarbete med de andra kommunerna i huvudstadsregionen. Enkäten genomförs vartannat år och innehåller delar för vårdnadshavarnas synpunkter och delar där barnens synsätt kartläggs. Enkätresultaten utnyttjas för utveckling av tjänsterna både inom staden och inom de olika enheterna.

Samarbetet mellan förskolan och skolan utvärderas på vårarna. Mer informellt utvärderingsarbete är också ett naturligt arbetssätt för förskolan och skolan.

4. Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de allmänna målen för förskoleundervisningen och målen för verksamhetskulturen.

4.1. Mångsidiga arbetsätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetsätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetsätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetsätt.

Arbetsätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetsätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetsätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetsätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetsätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetsätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetsätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen⁵⁰ utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringsslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag⁵¹ är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och

⁵⁰ Lag om grundläggande utbildning 22 § 2 mom. (628/1998); Förordning om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (852/1998)

⁵¹ Statsrådets förordning 5 § (422/2012)

stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp⁵² varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons⁵³ om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁵⁴. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttas.

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas kan barnen ges ett intyg⁵⁵ över deltagande i förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och

52 Lag om grundläggande utbildning 22 § 1 mom. (628/1998)

53 Förordning om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (852/1998)

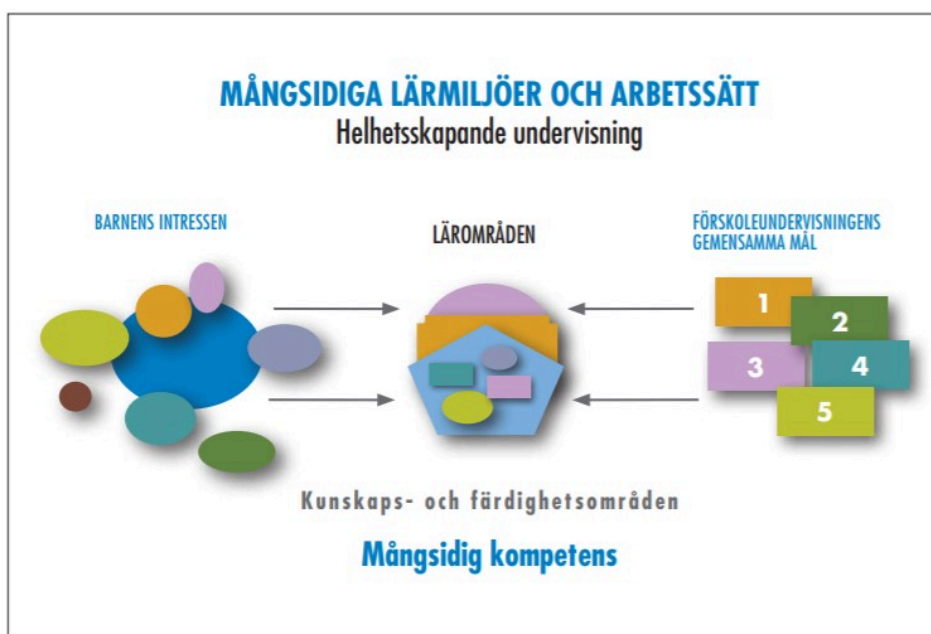
54 Lag om grundläggande utbildning 22 § 1 mom. (628/1998)

55 Lag om grundläggande utbildning 22 § 2 mom. (628/1998)

de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den

multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iakttä, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iakttä **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedomen och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhällelig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem-. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva

sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iaktta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningsuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information

från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av motion och börja förstå sambandet mellan motion, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna inlärningsförutsättningar. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spurras att motionera också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

4.4. Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk⁵⁶. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Om kommunen ordnar förberedande undervisning, kan barn med invandrabakgrund delta i den. Om barnet kan följa förskoleundervisningen, kan det övergå till förskoleundervisning redan innan den förberedande undervisningen har avslutats⁵⁷.

Förskoleundervisning på två språk

56 Lag om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

57 Lag om grundläggande utbildning 5 § 1 mom. (1707/2009) och Förordning om grundläggande utbildning 3 § 3 mom. (363/2015)

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbud på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbud på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbud på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbudsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbudsläraren ska konsekvent använda enbart språkbudsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbudsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbud i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbudsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk

som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

4.5. Frågor som avgörs på lokal nivå

Mångsidiga arbetssätt

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- de lokala principerna för val och användning av arbetssätt
- hur personalens självvärdering samt respons från vårdnadshavarna och barnen används för att utveckla arbetssätten.

Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

I den lokala läroplanen preciseras de utvärderingsprinciper och -förfaranden som beskrivs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. I den lokala läroplanen ska ytterligare fastställas och beskrivas

- överföringen av utvärderingsinformation då barnet övergår till grundläggande utbildning eller byter förskola
- hur information som grundar sig på personalens självvärdering och barnens och vårdnadshavarnas respons används för att upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen
- hurdan intyg över deltagande i förskoleundervisning som används.

Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

De gemensamma målen för förskoleundervisningen ska bifogas till den lokala läroplanen för att säkerställa nationell enhetlighet. Därtill ska man i läroplanen beskriva hur barnens intressen beaktas i lärområdena. I den lokala läroplanen kan man precisera beskrivningen av de gemensamma målen.

Specifika frågor angående språk och kultur

Den lokala läroplanen ska ta hänsyn till att det i förskoleundervisningen kan finnas barn med annan språklig eller kulturell bakgrund. Läroplanen ska fastställa och beskriva undervisningen för olika språk- och kulturgrupper samt för undervisning på två språk och undervisning på främmande språk till den del det behövs för den lokala förskoleundervisningen.

Anordnaren av förskoleundervisning ska ge anvisningar om hur de eventuella enhetsspecifika läroplanerna för förskoleundervisningen ska preciseras, för att de nationella och lokala målen ska kunna nås.

Den lokala läroplanen i Grankulla:

Mångsidiga arbetssätt inom förskoleundervisningen i Grankulla

Mångsidiga arbetssätt i olika gruppsituationer tillsammans med en vuxen hjälper barnen att bli medvetna om hur de lär sig och att observera sitt eget lärande. Vi stöder barnen i deras utveckling av en positiv uppfattning om sig själva som elever. Mångsidighet gör lärandet roligt och motiverar barnen till nya inlärningsupplevelser som kan vara både handledda och självvalda. Arbetssätten

bygger på lekfull och åldersanpassad verksamhet. Lärmiljön möjliggör differentiering och olika arbetssätt, såsom smågruppsverksamhet och utforskande lärande.

Arbetsätten väljas så att barnets naturliga nyfikenhet och aktiva aktörskap främjar inläringen. Pedagogerna tar också hänsyn till barnens olika sätt att arbeta och stöder utvecklingen av barnets individuella lärostil.

Respons från vårdnadshavarna och barnen samlas in genom till exempel samtal och enkäter. Särskilt gruppernas team granskar hur väl arbetsätten fungerar och hur de kan utvecklas. I teamen ingår vid behov också till exempel en språk- och kulturlärare och en speciallärare inom småbarnspedagogiken.

Utvärdering som stöd för undervisning och lärande inom förskoleundervisningen i Grankulla

Övergången hemifrån eller från tidigare småbarnspedagogik till förskola och från förskola till skola är viktiga livsskederna för barn. En lyckad övergång främjar barnens välbefinnande och känsla av trygghet samt deras förutsättningar för växande och lärande. Övergångsfaserna bör vara välplanerade. Det är viktigt att de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning anger enhetliga riktlinjer för övergångsfaserna. Förfarandena utvärderas och utvecklas i samarbete med personalen. Responsen från vårdnadshavare beaktas i utvecklingsarbetet.

I Grankulla överförs information om utvärdering särskilt i möten om övergångsfasen från förskoleundervisning till grundläggande utbildning. Förskolans lärare inom småbarnspedagogiken skriver en sammanfattning av varje barn på basis av barnets plan för förskoleundervisning. Dessutom bjuder skolan in förskolans lärare inom småbarnspedagogiken och vid behov en speciallärare inom småbarnspedagogiken och en språk- och kulturlärare till förskolans övergångsfas på våren. Vid behov ordnas även mer individuella möten om informationsöverföring. I mötet deltar vid behov också barnets vårdnadshavare och till exempel personalen inom elevvården.

Utbildningsanordnaren skapar sådant samarbete och sådan informationsöverföring att barnens övergång hemifrån eller från tidigare småbarnspedagogik till förskola och sedan vidare till grundläggande utbildning sker så flexibelt som möjligt. Målet är att all den information som är viktig med tanke på ordnandet av undervisningen, stödet för lärande samt elevvården överförs när barnet går över från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till ett annat. Vid övergångsfaserna till förskola eller grundläggande utbildning utnyttjar man tidigare och framtida lärares sakkunskap om hur barns växande och lärande framskrider och kan stödjas.

Då ett barn byter förskola ger den gamla förskolan barnets plan för förskoleundervisning till vårdnadshavarna som lämnar in handlingar om barnet till den nya förskolan. Barnets nya förskoleenhet ansvarar för ordnandet av ett möte om informationsöverföring. Ett överföringsmöte organiseras när ett barn byter förskoleplats i Grankulla inom finskspråkig förskoleundervisning. Mottagande förskoleplats ansvarar för att arrangera överföringsmötet.

Vårdnadshavarnas delaktighet vid utvecklandet av förskoleundervisningen upplevs som viktig. Personalen uppmuntrar vårdnadshavarna att aktivt ge respons på gruppens verksamhet (dagliga möten, responslåda). Olika samtal som regelbundet förs med vårdnadshavarna inom förskoleundervisningen samt vårdnadshavarmöten utgör också tillfällen då man kan få och ge kommentarer. Småbarnspedagogiken ordnar dessutom möjlighet för vårdnadshavarna att ge respons på en bredare basis genom regelbundna enkäter (kundenkäten i huvudstadsregionen). Enkäten används också i utvecklingen av förskoleverksamheten.

Förskolepersonalen utvärderar sin verksamhet genom att jämföra den med responsen från barnen och vårdnadshavarna samt studera hur gruppen uppnått de mål den satt upp. Responsen från barnen och vårdnadshavarna behandlas till exempel på teammöten samt på enheternas pedagogiska möten. Personalen deltar också i enheternas utvärderingar och individuella utvecklingssamtal. På basis av dessa utarbetar de anställda sina egna utvecklingsplaner och bygger på sin kompetens genom fortbildning.

I Grankulla ges ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen. ([Bilaga 18: Intyg över deltagande](#))

Gemensamma mål för undervisningen samt lärområden inom förskoleundervisningen i Grankulla

Funktionalitet, att göra saker själv och upplevelser i inlärningsituationer stärker barnet i processen att lära sig och ta till sig nytt. Varje barn ges möjlighet till en god lärupplevelse. Målet är att hitta lämpliga och engagerande sätt för barnet att lära sig och ta till sig nytt. Barnen uppmuntras att röra på sig och ha roligt i förskoleundervisningen i Grankulla. Det är viktigt att de vuxna är engagerade och själva deltar i aktiviteterna.

Sådant som intresserar barnen kan behandlas i form av olika långa tema- och projektarbeten, där man på ett naturligt sätt kan ta med olika lärområden inom förskoleundervisningen och lekens värld.

Ett enskilt barns förundran i vardagen kan utvecklas till ett föremål för kreativa uttryck för hela gruppen och stödja gruppsammanhållning och gemenskapskänslan. I förskoleundervisningen skapas en trygg och tillåtande atmosfär där barnen vågar ställa frågor, undra, göra misstag och lära sig. Barnet ges möjlighet att experimentera och tillägna både ensam och i grupp. Dagliga situationer i förskoleundervisningen ger utmärkta möjligheter att utveckla språkliga färdigheter.

Det är avgörande att vuxna engagerar sig i barnens reflektioner och tankar utan att ge färdiga svar och utan att ta ställning. Stämningen ska vara öppen, positiv och ärlig så att barnen vågar ställa frågor och tänka högt. Då man funderar på frågor tillsammans kommer olika synpunkter fram och barnen lär sig att lyssna på andra och respektera andras åsikter. Samtidigt lär barnen sig att det finns olika sätt att se på saker. Vi stärker barnens förståelse om att det finns olika åskådningar i vår omgivning och olika sätt att förverkliga dem.

I förskoleundervisningen i Grankulla betonas stora teman såsom miljöfostran, emotionella färdigheter, kompisfärdigheter samt språk och kultur. Vi anser att naturen som lärmiljö möjliggör en holistisk och funktionell inlärningsupplevelse, där miljöfostran och sakinnehållet i förskoleundervisningen sömlöst kombineras. I förskolan får barnen vägledning om hållbar konsumtion som värnar om naturen, återvinning och sortering samt energibesparing. Tanken är att var och en skulle ha en möjlighet att påverka. ([Bilaga 5: Plan för miljöfostran](#))

Det finns en uppsjö av historisk kunskap i vår närmiljö och vi kan sömlöst integrera dess perspektiv på det förflutna i barnens förskoledag. I förskoleundervisningen rör vi oss mycket ute och i närområdet och vi använder hela Grankulla som lärmiljö.

I Grankulla har vi Grani DigiLab som är en lärmiljö där det finns ny teknologi, såsom en 3D-skrivare, programmering, robotik och virtuell verklighet. Grankulla stad har utvecklat ett verktyg som kallas Digiträdets – Framtidens forskare ([Bilaga 19: Digiträd](#)) som stöder och utvecklar barnens digikunskaper på ett åldersanpassat sätt. Leken är den viktigaste utgångspunkten i utvecklingen av digikunskaperna. I Digiträdets har utvecklingen av digikunskaperna hos barn samt övningarna beskrivits åldersvis. Ett exempel på en undersökningsuppgift som hör samman med vetenskap och naturfenomen är forskarportföljer som cirkulerar i enheterna.

De många uttrycksformerna inom förskoleundervisningen i Grankulla

De kreativa uttrycksformerna i förskolan stöder varje barns unika personlighet. Inom förskoleundervisningen betraktar vi den kreativitet som kommer från barnen själva som viktig, vilket innebär att barnens idéer och intressen är viktiga utgångspunkter för konstnärliga upplevelser och uttryck. Inom de kreativa uttrycksformerna betonar vi upplevelser, individualitet och upplevelsen som helhet, där barnet har möjlighet att använda alla sinnen.

Språk och interaktion inom förskoleundervisningen i Grankulla

Grankulla är en tvåspråkig stad där både de inhemska språken är starkt närvarande i barnens vardag. Flera av de barn som deltar i förskoleundervisning kommer från två- eller flerspråkiga familjer. Alla språk får höras och synas i förskolans vardag.

Barnens språkliga utgångspunkter beaktas i förskoleundervisningen, och språkutvecklingen för de barn som talar finska/svenska som andraspråk beaktas i förskolans vardag.

Vi behöver språket för att kunna tänka och kunna uttrycka oss själva. De dagliga situationerna i förskolan erbjuder utmärkta möjligheter till att utveckla de språkliga färdigheterna. Vårt centrala mål är att berika barnets språk dvs. att väcka och öka barnets intresse för talat och skrivet språk.

Jag och vårt samhälle inom förskoleundervisningen i Grankulla

I förskoleundervisningen i Grankulla lär vi oss tillsammans känna vår egen och de andras åskådning och religion i vår egen barngrupp eller i närmiljön samt de traditioner som ansluter sig till dem.

Vi kan tillsammans med barnen lära känna bland annat författare, bildkonstnärer och arkitekter. Vi utforskar vår gemenskap och vår plats i den. I undervisningen används berättelser, traditionella lekar, sånger och drama samt annat material såsom böcker om Grankulla. Till barnkultur hör också barnens eget skapande, som till exempel lekar, rim, ramsor och sånger. Vi kan också besöka betydelsefulla platser såsom Stockmanns ruiner eller Glims.

Jag utforskar min omgivning inom förskoleundervisningen i Grankulla

Inom innehållsområdet matematik är det viktigaste målet att ge barn en positiv inställning till matematik. Observation av matematiska fenomen i vardagliga situationer gör matematiken till en naturlig och påtaglig del av varje barns liv. Under förskoledagen klassificeras, jämförs och ordnas föremål, ämnen och företeelser som hör till vardagliga situationer så att barnen får övning i matematiskt tänkande. I förskoleundervisningen samarbetar man med Ung Företagsamhet Rf. Via samarbetet stärks kunnandet inom företagsamhet, arbetslivsfärdigheter och ekonomiska färdigheter hos barnen på området samt lärarnas kunskaper inom företagsamhetsfostran.

Särskilda frågor som ansluter sig till språk och kultur i förskoleundervisningen i Grankulla

I Grankulla ges språkbildning på svenska åt barn från finskspråkiga familjer i enheten för småbarnspedagogiken Kielikylypy Grani språkbildning. I Grankulla inleds språkbildningen i regel senast då barnen är 5 år, ett år innan de börjar förskolan. Detta innebär att barnen redan har tillräckliga språkkunskaper då de kommer till förskolan så att de kan delta i förskoleundervisning som inleds på hösten på språkbildningsspråket.

I förskoleundervisningen synliggörs de språk som talas i gruppen. Barnens vårdnadshavare uppmuntras att använda sitt eget modersmål mångsidigt i familjens vardag. Förskolan främjar i samarbete med vårdnadshavare och olika kulturgemenskaper kontinuiteten i barnets kulturtradition och stöder barnets möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturbakgrund inom förskoleundervisningen. Varje barns kultur och modersmål ska vara en del av barnets lärmiljö inom förskoleundervisningen. De kan synas i förskolans vardag till exempel på följande sätt: hälsa på barnen på deras modersmål i daghemmets tambur, stava barnets namn på hans modersmål på klädhängaren och samarbete med vårdnadshavare i att lära känna barnets modersmål. Dessutom kan man lära känna olika kulturer inom förskoleundervisningen genom till exempel böcker, bilder, kartor och musik samt genom temaveckor som presenterar olika kulturer.

Utgångspunkten för förskolans verksamhetskultur är språkmedveten pedagogik. I Grankulla har personalen en öppen inställning till olika språk och kulturer. Vi beaktar språklig medvetenhet och ökning av den i den dagliga verksamheten. Då barnen leker får de använda det språk som känns naturligt för dem. Personalen förstår innebörden i barnets eget språk och förbjuder inte användningen av det utan ser det som en rikedom. Ett barn som kan ett annat språk än undervisningsspråket i småbarnspedagogiken uppmuntras att föra fram sin språkkunskap. Barnen bekantar sig med det andra inhemska språket via lek i vardagen.

Vårdnadshavarna har rätt att använda tolk i diskussioner som de deltar i. Att använda tolk säkerställer också personalens rättsskydd.

I Grankulla finns även engelskspråkiga privata enheter inom småbarnspedagogik. Under verksamhetsåret 2023–2024 kommer även språkberikad förskoleundervisning på engelska att erbjudas i Grankulla.

I Grankulla stöder vi barnens språkliga utveckling samt utvecklingen av en språklig och kulturell identitet. För att stödja den språkliga utvecklingen använder vi bland annat Familjen Kippin-material och arbetsredskapet [SpråkPeda](#). Den språkmedvetna lärmiljön utvärderas med hjälp av arbetsredskapet KieliPeda minst en gång varje verksamhetsperiod. De småbarnspedagogiska enheterna samarbetar också kontinuerligt med Grankulla bibliotek bland annat i form av biblioteksbesök. Förskolan och biblioteket samarbetar i utvecklingen av verksamhetsmodeller som stärker läskulturen och språkmedvetenhet.

5. Stöd för barnets växande och lärande

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används den i förskoleundervisningen lämpligare termen stöd för växande och lärande i stället för termen stöd för lärande och skolgång som används i lagen om grundläggande utbildning. Stödet för växande och lärande och elevvården ska bilda en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

5.1. Principerna för stöd

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen⁵⁸ har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Undervisningsanordnarna ska skapa och utveckla smidiga informationsrutiner.

---

⁵⁸ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

5.2. Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete⁵⁹ med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Det är viktigt att förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmantras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård).

5.3. Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetsätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan förskolelärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

5.4. Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd⁶⁰ i enlighet med en plan för barnets lärande. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn

59 Statsrådets förordning (422/2012)

60 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

Pedagogisk bedömning

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets intressen, barnets styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd⁶¹ och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande⁶². Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans⁶³ med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för barnets lärande som utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen

61 Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 1288/2013, 16 a §

62 Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 1288/2013, 16 a §

63 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning på deltid som ges till barnet
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper.

5.5. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning⁶⁴. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap.

64 Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd⁶⁵ fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet. Anordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning

- om barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning
- om det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning⁶⁶.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur barnets lärande framskrider
- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut⁶⁷. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren⁶⁸. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen⁶⁹. Beslutet om särskilt stöd⁷⁰ ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär⁷¹. Ett beslut ska alltid motiveras⁷².

65 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010) och Förvaltningslag 34, 35 och 36 § (434/2003)

66 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010)

67 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

68 Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010)

69 Förvaltningslag (434/2003)

70 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

71 Lag om grundläggande utbildning 42 § 2 mom. (642/2010)

72 Förvaltningslag 45 § 1 mom. (434/2003)

Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd⁷³ kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd⁷⁴. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd barnet behöver.

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den individuella plan för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning som barnet erbjuds
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

⁷³ Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010)

⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
- en beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

- bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
- uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

IP⁷⁵ ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning⁷⁶. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt⁷⁷ kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt⁷⁸. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning⁷⁹ året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom. (628/1998)

⁷⁷ Lag om grundläggande utbildning 9 § 2 mom. (628/1998)

⁷⁸ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997).

⁷⁹ Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010) och 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs⁸⁰, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

5.6. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid⁸¹ vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt⁸² få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

80 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 27 §

81 Lag om grundläggande utbildning 16 § 2 mom. (642/2010)

82 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskoleenheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdstjänsternas personal bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fåtts av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

5.7. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska så konkret som möjligt fastställas och beskrivas hur stödet ordnas i praktiken enligt anordnarens beslut. Till lämpliga delar kan texten i grunderna för läroplanen användas.

I den lokala läroplanen ska beskrivas

Stöd för växande och lärande

- centrala lokala riktlinjer för hur stödet ordnas i praktiken
- strategier för förebyggande arbete och tidigt ingripande
- åtgärder vid övergångar och praxis för överföring av information
- hur behovet av stöd för växande och lärande systematiskt granskas, hur stödet utvärderas och följs upp
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen inom den förvaltning som ansvarar för förskoleundervisningen och med övriga förvaltningar
- samarbetet med ansvariga inom elevvårdstjänsterna och andra experter när behovet av stöd bedöms och när stödet planeras, organiseras och genomförs i praktiken
- de viktigaste principerna för samarbetet med vårdnadshavarna i frågor som gäller stöd för växande och lärande
- befogenheterna i anslutning till stöd för växande och lärande i olika förvaltningsbeslut

Allmänt stöd

- hur det allmänna stödet ordnas i praktiken
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med vårdnadshavaren och barnet

Intensifierat stöd

- hur det intensifierade stödet ordnas i praktiken

- förfaringssätt vid en pedagogisk bedömning
- hur intensifierat stöd inleds, genomförs och avslutas
- hur planen för barnets lärande utarbetas, utvärderas och granskas
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för barnets lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft
- tillvägagångssätten och samarbetet med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för barnets lärande och vid ordnandet av intensifierat stöd

Särskilt stöd

- hur det särskilda stödet ordnas i praktiken
- förfaringssätt vid en pedagogisk utredning
- hur vårdnadshavaren och barnet hörs
- hur ett beslut om särskilt stöd fattas
- hur ett beslut om särskilt stöd granskas
- tillvägagångssätt när särskilt stöd avslutas och stödet fortsätter som intensifierat stöd
- hur den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas utarbetas, utvärderas och granskas
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft
- användningen av eventuella expertutlåtanden
- förfaringssätt och samarbete med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft
- för barn som omfattas av förlängd läroplikt bestäms även
  - hur barnet hänvisas till förlängd läroplikt, det sektorsövergripande samarbetet under processen
  - hur undervisningen ordnas i praktiken
  - om samarbetet med den övriga småbarnspedagogiken, annat samarbete och ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
  - om samarbetet med vårdnadshavaren och barnet

Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

- hur stödet ordnas i praktiken
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer
- hur vårdnadshavaren och barnet informeras och hur samarbetet med vårdnadshavaren och barnet genomförs

Den lokala läroplanen ska beskriva beslutsfattandet och annan administrativ praxis i anknytning till tolknings- och biträdestjänster och till övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel⁸³ enligt anordnarens beslut.

Den lokala läroplanen i Grankulla:

Centrala lokala riktlinjer för organisation av stödet i praktiken i förskoleundervisningen i Grankulla

I Grankulla ordnas stöd för barnet enligt inkluderande principer och barnets styrkor och intressen tas i beaktande. Vi anser att varje barn kan lära sig och att varje barn har befintliga färdigheter och styrkor.

Förskolans lärare inom småbarnspedagogiken observerar och identifierar risker och hinder för inläringen i ett tidigt skede. Utvecklingen av en god självkänsla och en positiv självbild förstärks med positiv pedagogik och genom att man beaktar barnets utvecklingsnivå och individuella behov. Alla barns delaktighet och känslan av att tillhöra gruppen stöds. Dessutom stöds barnen i att bli en medlem av gruppen. Känslan av trygghet är viktig för att barnet ska lära sig.

Om personalen inom förskoleundervisningen oroar sig för ett barns välbefinnande tas eventuell oro alltid upp först med specialläraren inom förskoleundervisningen och barnets vårdnadshavare. Om barnets situation kräver det bör förskoleundervisningen rådfråga elevvårdspersonal, såsom skolpsykolog, skolkurator och/eller barnhälsovårdare på hälsocentralen. Personalen kan även styra vårdnadshavare att kontakta elevvården. Barnets stöd kan variera från kortare till längre perioder, och det kan gälla en stödform eller flera olika former av stöd. I förskoleundervisningen tas olika lärostilar i beaktande så att alla får stöd både som individ och som medlem i en grupp.

Verksamhetsmodeller för förebyggande arbete och tidigt ingripande

Föra barnen på tal-samtal (enligt metoden [barn och familj i samspel](#)) har implementerats i Grankulla som en gemensam verksamhetsrutin för hela kommunen. Avsikten med samtalet är att tillsammans med vårdnadshavarna stanna upp och fundera på hur familjens vardag ser ut ur barnets synvinkel.

Verksamhet i övergångsfaser och praxis för informationsöverföring

I Grankulla satsar vi på tidiga övergångsfaser i barnets liv. Vi betraktar barnets övergångsfaser ur både barnets och familjens perspektiv. Vi gör systematiskt och långsiktigt utvecklingsarbete för övergångsfaser och vi betraktar barnets resa mot vuxen ålder från småbarnspedagogiken till ungdomen.

Barnets övergångsfaser fungerar flexibelt i två riktningar. Detta innebär överföring av uppgifter och praxis både framåt och bakåt. Samarbete vid övergångsfaser görs för både hela gruppen och enskilda barn. Givande samarbete mellan småbarnspedagogiken och skolan är till exempel olika gemensamma evenemang och verksamhetssätt som stöder barnets aktörskap genom mer individuellt överföring av information. Informationsöverföring och övergångsarbete är naturligt och en del av barnens normala vardag. Hos oss går barnet och barnets angelägenheter smidigt från en utvecklingsfas till en annan i enlighet med föreskrifter och lagar om överföring av uppgifter.

I övergångsfaserna organiseras informationsöverföring individuellt och vid behov mångprofessionellt i samarbete med vårdnadshavarna. De uppgifter som är nödvändiga för att ordna undervisning för barnet överförs alltid.

Systematisk screening av behov av stöd för växande och lärande i syfte att ordna stöd, utvärdering under stödet och uppföljning

Vi följer upp stödets genomslag och ändamålsenlig användning av resurser. Intensiteten i barnets stöd och stödformerna påverkas alltid väsentligt av barnets uppväxt- och lärmiljö. Vi satsar på högkvalitativ pedagogik och anser att ett starkt allmänt stöd fungerar till förmån för alla barn i gruppen. Då stödet redan är inbakat i strukturerna i barngruppen så sömlöst som möjligt och verksamheten är inkluderande är det möjligt att mycket diskret beakta barnens individuella behov som en del av den dagliga pedagogiken. Vi anser att varje barn har rätt att vara en del av sin kamratgrupp och varje barn har rätt till ett så sensitivt stöd som möjligt och till stöd som fungerar sömlöst i strukturerna.

Vi för statistik över stöd till barnen och vi följer upp stödets genomslag. Vi utvärderar stödet till barnen regelbundet. Vi anser att alla vuxna i gruppen har ett ansvar för genomförandet av stödet

till barnen. Stöd till barnet är framför allt vuxnas reflektionsarbete och därför utbildas vår personal regelbundet i syfte att stödja de vuxnas professionella tillväxt.

Särskilt i de situationer då barnets behov av stöd förutsätter flera stödformer som genomförs regelbundet eller på heltid deltar specialläraren inom småbarnspedagogiken i utarbetandet av barnets läroplan för förskoleundervisning.

Enhetschefen inom småbarnspedagogiken ansvarar för att barnet får det stöd hen behöver och att barnets stöd riktas lämpligt. Hela den fostrande gemenskapen deltar i genomförandet av stöd för barnet under pedagogisk ledning av en förskolans lärare inom småbarnspedagogiken eller en speciallärare.

Samarbete, ansvar och arbetsfördelning inom den förvaltning som ansvarar för förskoleundervisningen och med andra förvaltningar

Chefen för småbarnspedagogiken fattar förvaltningsbeslut om tolknings- och assistanstjänster för allmänt och intensifierat stöd i förskoleundervisningen (lagen om grundläggande utbildning 31 §), särskilt stöd i förskoleundervisningen i både kommunal och privat förskoleundervisning som ordnas i kommunen, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång.

Beslutet om särskilt stöd kan också fattas av utbildningschefen. Om barnet deltar i småbarnspedagogik utöver förskoleundervisning, kommer chefen för småbarnspedagogik att fatta alla administrativa beslut om allmänna stödtjänster, intensifierat stöd eller särskilt stöd för småbarnspedagogik, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång.

Om vårdnadshavaren motsätter sig beslutet, fattas beslutet av den svenska utskottet för undervisning och småbarnspedagogik.

Samarbete med elevvårdsansvariga och andra nödvändiga sakkunniga för att bedöma behovet av stöd, planera och ordna stödet och genomföra det i praktiken

Förskolan samarbetar med rådgivningen. Förskolepersonalen kan med vårdnadshavarnas tillstånd vara i kontakt med rådgivningen inför åldersgruppsgranskningar eller vid behov.

Förskolan samarbetar med rehabiliterande enheter, med till exempel terapitjänster för barn och andra sakkunniga parter.

Inom förskoleundervisningen genomförs bedömning och planering av förskoleelevernas behov av stöd tillsammans med elevvården och den grundläggande utbildningen. Samarbetet ses som särskilt viktigt när ett barn övergår från förskola till skola. Målet är så smidigt kontinuitet i stödet för barnet som möjligt.

De viktigaste principerna för Samarbete med vårdnadshavarna i frågor som gäller stöd för växande och lärande

Undervisning och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna. Vi tänker att barnets vårdnadshavare har den mest väsentliga och viktigaste kunskapen om sitt eget barn; vi kan erbjuda bästa möjliga information om barnet som en del av sin referensgrupp. Dessa två perspektiv tillsammans möjliggör att vi når en gemensam förståelse då vi hanterar barnets angelägenheter. Vårdnadshavarna har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Ett smidigt samarbete möjliggör ofta också stöd till vårdnadshavarna när det gäller barnets tillväxt och utveckling. Vårdnadshavarnas öppna, respektfulla och jämlika bemötande är viktigt för att skapa en fungerande interaktionscirkel mellan vårdnadshavare, barnet och pedagogerna.

Barnet har rätt till stöd även utan vårdnadshavarnas samtycke, så det är viktigt att informera alla vårdnadshavare om möjligheten till stöd och dess centrala principer. Vårdnadshavare uppmuntras att stödja sitt barn i att nå sina mål. När det gäller ärenden som rör ett enskilt barns stöd, ges vårdnadshavaren information om hur barnets uppgifter hanteras, tillgång till information och villkoren för sekretess. Barnet kan också behöva stöd av individuell elevvård. Detta bygger på frivillighet och kräver vårdnadshavarens samtycke. (Se kapitel 6, elevvård)

Befogenheter som berör stöd för tillväxt och lärande i olika förvaltningsbeslut.

Beslutet om särskilt stöd inom förskoleundervisningen kan fattas av chefen för småbarnspedagogiken eller utbildningschefen, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång. I Grankulla fattas beslutet om förlängd läroplikt av utbildningschefen. Särskilt stöd granskas med vårdnadshavarna och det sektorsövergripande samarbete minst en gång om året och vid behov. Beslutet om att avsluta det särskilda stödet och övergå till intensifierat stöd fattas av chefen för småbarnspedagogik eller utbildningschefen på basis av en pedagogisk utredning och i samråd med vårdnadshavarna. Chefen för småbarnspedagogiken beslutar om tillhandahållande av hjälpmedel och tolknings- och assistanstjänster för elever, såvida inte beslutet fattas som en del av ett beslut om särskilt stöd, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång.

När ett barn deltar i småbarnspedagogik utöver förskoleundervisning fattar chefen för småbarnspedagogik separata administrativa beslut om eventuella allmänna stödtjänster, intensifierat stöd och särskilt stöd, i enlighet med de administrativa förfarandena i lagen om småbarnspedagogik, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång.

Om en vårdnadshavare motsätter sig beslutet om stöd, fattas beslutet av den svenska utskottet för undervisning- och småbarnspedagogik.

Allmänt stöd

Allmänt stöd

Hur det allmänna stödet ordnas i praktiken i Grankulla

Barnets behov av stöd för växande och lärande möts genom god interaktion, tidig identifiering av risker, differentiering och flexibla undervisningsarrangemang. Särskild uppmärksamhet ägnas åt lärmiljön, till exempel användning av bilder, arbetsro och sittordning. I Grankulla används Stödmenyn ([Bilaga 11: Stödmenyn](#)). Stödmenyn är ett verktyg för förskoleteamet och fungerar som stöd vid planeringen av pedagogisk verksamhet samt bedömningen av stödets tillräcklighet både på grupp- och individnivå för det enskilda barnet.

Läraren i förskolan ansvarar för att organisera det allmänna stödet. Bedömning och stöd av speciallärare, språk- och kulturlärare eller andra sakkunniga används vid behov. Stöd kan erbjudas genom närmare samarbete med vårdnadshavare samt vid behov genom strukturella stödåtgärder. För varje barn görs en plan för förskoleundervisning där barnets åsikter beaktas.

Samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer

När ett barn behöver allmänt stöd är det alla vuxnas ansvar i gruppen att genomföra stödet. I Grankulla konsulteras specialläraren inom småbarnspedagogik omedelbart när ett barns behov av stöd framkommer. Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar i bedömningen av stödbehovet, planeringen av stödet och utvärderingen av stödets genomförande på alla stödnivåer, enligt behov.

Samarbetet med vårdnadshavaren och barnet

Samarbetet med vårdnadshavarna är interaktivt och kräver initiativ och aktivitet från förskolans personal. Att bygga upp förtroende samt främja jämlik interaktion och ömsesidig respekt stöder samarbetet kring fostran. Skapandet av denna interaktionsrelation kräver diskussion med vårdnadshavarna om värden, mål och ansvar i fostrarbetet. Särskilt betydelsefullt är samarbetet med vårdnadshavarna vid planeringen och genomförandet av stöd för barns utveckling och lärande. För att uppnå barnets stödmål på bästa möjliga sätt krävs samarbete från alla parter.

Diskussioner förs med vårdnadshavaren om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stödet. Tillsammans kommer man överens med vårdnadshavaren om vilket stöd som ska ges till barnet och på vilka sätt stödet ska genomföras. Barnet deltar i samarbetet på ett lämpligt sätt som är anpassat till deras ålder och utvecklingsfas. Vårdnadshavaren kontaktas i regel omedelbart om barnet upplever utmaningar inom utveckling eller lärande eller om personalen har en oro för barnets välbefinnande.

Intensifierat stöd

Intensifierat stöd

Hur det intensifierade stödet ordnas i praktiken i förskoleundervisningen i Grankulla

Intensifierat stöd är mer intensivt och långvarigt jämfört med oftast kortvarigt allmänt stöd. Alla former av stöd finns också tillgängliga inom intensifierat stöd. Stödet som ges till barnet och dess nivå granskas alltid som en del av barnets grupp.

När det allmänna stödet inte är tillräckligt, hålls diskussioner med vårdnadshavarna, förskolelärarna och eventuellt specialpedagoger med hjälp av Stödmenyn ([Bilaga 11: Stödmenyn](#)). En pedagogisk bedömning görs för att utvärdera behovet av stöd. I Grankulla skrivs den pedagogiska bedömningen av läraren i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik. Beslutet om stödnivån tas i samråd med mångprofessionella sakkunniga inom elevvård. Intensifierat stöd revideras tillsammans med vårdnadshavarna minst en gång om året och vid behov. Intensifierat stöd kan avslutas med en pedagogisk bedömning.

I intensifierat stöd betonas specialpedagogens expertis i att bygga upp barnets stöd. Stödet organiseras i en sådan form och som motsvarar barnets utvecklingsnivå och individuella behov, utgående från barnets styrkor. Olika pedagogiska stödformer, både individuella och gruppvisa, kartläggs för barnet. Det är viktigt att barnet får uppleva framgångar i sitt lärande och som medlem i gruppen. Vårdnadshavarnas delaktighet betonas ytterligare. Strukturella stödåtgärder utvidgas. Möjligheten att använda assistenthjälp ökar och används mer planerat än för ett barn inom det allmänna stödet. Storleken på förskolegruppen kan också minskas. En strukturellt stödjande åtgärd kan vara att använda en smågrupp.

I barnets plan för förskoleundervisning, som upprättas av läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik, dokumenteras metoderna och genomförandet av stödet. Läraren ansvarar för de praktiska arrangemangen och genomförandet av stödet med stöd från specialläraren inom småbarnspedagogik.

Förfaringssätt vid pedagogisk bedömning

I Grankulla är vårt mål att alla pedagogiska dokument som rör barnet är så tydliga som möjligt och fungerar samtidigt som ett verktyg för personalen under barnets tid i förskoleundervisningen. För ett barn som får allmänt stöd görs en pedagogisk bedömning vid den tidpunkten när

- Barnet har regelbundet fått flera former av stöd och det allmänna stödet inte längre räcker
- Barnet är på väg att gå tillbaka från intensifierat stöd till allmänt stöd

Den pedagogiska bedömningen upprättas i samarbete mellan vårdnadshavarna, barnets lärare inom småbarnspedagogik i förskolan och specialläraren inom småbarnspedagogik. Barnets pedagogiska bedömning kan också användas vid ansökan om intensifierat stöd inom kompletterande småbarnspedagogiken i samarbete med barnets plan för förskoleundervisning. ([Bilaga 3: Barnets plan för förskoleundervisning](#))

Hur intensifierat stöd inleds, genomförs och avslutas

Intensifierat stöd genomförs som en del av barnets förskoleundervisning. Alla former av stöd är tillgängliga under perioden för intensifierat stöd. Utgångspunkten för genomförandet av stödet är alltid inkluderande och bygger på barnets styrkor och egna intressen. Alla medarbetare i barnets förskolegrupp deltar i genomförandet av det intensifierat stödet.

När barnet deltar i förskoleundervisningen och i kompletterande småbarnspedagogiken bör eventuellt stöd samordnas med beaktande av lagstiftningen om småbarnspedagogik och grundläggande utbildning. För stödet görs ett förvaltningsbeslut som grundar sig på barnets plan för förskoleundervisning.

Om det konstateras att barnet inte längre behöver intensifierat stöd, hålls en diskussion om stödet mellan läraren, specialläraren inom småbarnspedagogik och vårdnadshavarna, där barnets helhetssituation beträffande växande och lärande utvärderas och granskas. Baserat på helhetssituationen upprättas en ny pedagogisk bedömning där det fastställs att barnet inte längre behöver intensifierat stöd och det intensifierade stödet avslutas. Barnets plan för förskoleundervisning uppdateras enligt den pedagogiska bedömningen. Om barnet deltar i förskoleundervisningen och även småbarnspedagogik bör ett nytt förvaltningsbeslut fattas om avslutning av intensifierat stöd.

Hur planen för barnets lärande utarbetas, utvärderas och granskas

För alla barn som får intensifierat stöd dokumenteras stödformer och implementeringspraxis som en del av barnets plan för förskoleundervisning. Planen revideras alltid när behovet av stöd förändras och i övrigt minst en gång per år. Planen för stöd utarbetas alltid i samarbete med barnets vårdnadshavare.

Samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för barnets lärande, vid ordnandet av intensifierat stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft

Barnets lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för det stöd som riktas till barnet. På våren under förskoleåret, om barnet kommer att behöva intensifierat stöd i grundskolan under skolstartåret, deltar också företrädaren för den kommande skolan i planeringen av barnets stöd vid övergången till skolan.

Tillvägagångssätten och samarbetet med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk bedömning och plan för barnets lärande och vid ordnandet av intensifierat stöd

Barnet och vårdnadshavarna ska ha möjlighet att uttrycka sina åsikter om stöd och behov av stöd i samband med utarbetandet av den pedagogiska bedömningen. Att ta reda på barnets åsikt handlar om mer än att bara ta emot en annan persons åsikt - det handlar om att lyssna, observera och försöka förstå. Om barnet inte kan uttrycka sin åsikt muntligt kan åsikten även tas fram indirekt genom att höra av sig till och samla information från exempelvis nära personer och personal i förskolegruppen. Till stöd för utredning av barnets åsikt kan man använda sig av exempelvis Kesy-kort eller annat bildstöd. Det är också viktigt att använda tolktjänster vid behov. Det är viktigt att sträva efter att ge barnet möjlighet att bedöma påverkan av ärenden som rör deras egen livssituation.

Särskilt stöd

Särskilt stöd

Hur det särskilda stödet ordnas i praktiken

Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom förskoleundervisningen. Vid behov av särskilt stöd är barnets stödbehov intensivt och kontinuerligt, och det kan finnas olika överlappande och samtidigt stödbehov. Särskilt stöd organiseras inklusivt i barnets befintliga förskolegrupp. Vid behov differentieras förskoleverksamheten utifrån barnets behov, med målet att barnet ska ha rätt att vara en del av sin kamratgrupp under förskoleundervisningen. När barnet också är i småbarnspedagogiken utöver förskoleundervisningen bör det särskilda stödet samordnas för att se över barnets dag som en helhet.

Om det konstateras att det intensifierade stödet inte är tillräckligt, hålls en diskussion med vårdnadshavare, lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik och annan elevhälsovårdspersonal, med hänvisning till eventuella sakkunnigutlåtanden. En pedagogisk utredning görs för att bedöma stödbehovet. I Grankulla skrivs den pedagogiska utredningen av läraren tillsammans med specialläraren inom småbarnspedagogik. Innan beslut om särskilt stöd fattas, håller enhetsledaren ett hörande med vårdnadshavarna där också rutinerna för att ordna det särskilda stödet tas upp. Barnet hörs utifrån sin egen utvecklingsnivå.

Det särskilda stödet granskas tillsammans med vårdnadshavarna och det mångprofessionella nätverket minst en gång om året och alltid vid behov. Beslutet att avsluta det särskilda stödet och övergå till intensifierat stöd fattas av chefen för småbarnspedagogiken eller av undervisningschefen baserat på en pedagogisk utredning och i samråd med vårdnadshavarna.

Barnets pedagogiska dokumentation arkiveras enligt arkiveringsanvisningarna. Rapporter av sakkunniga, till exempel talterapi- eller ergoterapirapporter, sammanfattningar från specialiserad sjukvård, returneras till vårdnadshavarna när förskoleundervisningen avslutas. I Grankulla överlämnas kopia på pedagogisk dokumentation för intensifierat och särskilt stöd till grundskolan i pappersform senast då barnet övergår dit.

Förfaringssätt vid en pedagogisk utredning

Innan beslut fattas om särskilt stöd, utarbetas en pedagogisk utredning för barnet i sektorsövergripande samarbete mellan förskoleläraren, specialläraren inom förskolan och andra involverade parter i planeringen av barnets stöd. Vid utarbetandet av den pedagogiska utredningen bör man dra nytta av barnets tidigare pedagogiska bedömning och barnets lärandeplan för förskoleundervisningen, där eventuellt stöd beskrivs.

Hur vårdnadshavaren och barnet hörs

Samarbete med barnet och barnets vårdnadshavare är en av de viktigaste faktorerna i planeringen och genomförandet av barnets stöd. Barnet ska alltid ges möjlighet att uttrycka sin åsikt när det fattas beslut som påverkar deras liv. För att fatta beslut om särskilt stöd ska ett hörandetillfälle ordnas för att höra barnet och vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna ska få en skriftlig kallelse till hörandet och de dokument som ska diskuteras (pedagogisk utredning och eventuella expertutlåtanden) ska ges 14 dagar före tillfället. Det är viktigt att vårdnadshavarna har en klar uppfattning om vad de kommer att bli hörda om. Vid behov kan vårdnadshavarna lämna in en fullmakt för att bemyndiga en representant att agera å deras vägnar vid tillfället.

Under hörandet fylls en blankett i där de centrala frågorna som diskuteras dokumenteras. För fattandet av förvaltningsbeslut lämnas de aktuella dokumenten, eventuella fullmakter och den ifyllda hörandeblanketten till chefen för småbarnspedagogiken.

När barnet förutom förskoleundervisning också deltar i småbarnspedagogik, bör ett separat beslut fattas om eventuellt särskilt stöd enligt förvaltningsförfarandena i småbarnspedagogik.

Hur ett beslut om särskilt stöd fattas

Chefen för småbarnspedagogik eller vid behov, undervisningschefen, fattar beslutet om särskilt stöd efter hörandet. Beslutet om särskilt stöd överlämnas personligen till vårdnadshavarna tillsammans med ett bevis om mottagande som bilaga.

Hur ett beslut om särskilt stöd granskas

När barnets stödbehov förändras, granskas beslutet om särskilt stöd omedelbart, men minst en gång om året och alltid före planeringen av nödvändiga undervisningsarrangemang inför grundskolans start.

Tillvägagångssätt när särskilt stöd avslutas och stödet fortsätter som intensifierat stöd

När barnets behov av stöd förändras, hålls ett mångprofessionellt möte mellan förskolan, barnets vårdnadshavare och eventuella andra berörda parter. Om det besluts att barnets stödbehov inte längre kräver fortsatt särskilt stöd, görs en ny pedagogisk utredning och barnet överförs tillbaka till intensifierat stöd. Förvaltningsprocessen liknar den vid beslut om inledning av särskilt stöd. En skriftlig inbjudan till hörandet genomförs 14 dagar i förväg och de dokument som ska behandlas vid hörandet skickas till vårdnadshavarna i förväg för kännedom.

Hur den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas utarbetas, utvärderas och granskas

För barn som har beslut om särskilt stöd uppgörs en individuell plan (IP), där arrangemangen för stödet och ansvarsfördelningen skrivs in tillsammans med vårdnadshavarna och vid behov det mångprofessionella teamet. Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar tillsammans om dokumentation och revidering av planen. Vid upprättandet av IP kan eventuella utlåtanden av sakkunniga användas med vårdnadshavarnas samtycke.

Vid upprättandet av IP används barnets tidigare plan för förskoleundervisning där eventuellt stöd också beskrivs. Om barnet redan har fått särskilt stöd används tidigare dokumentation i den pedagogiska utredningen. Det är viktigt att betrakta dokumentationen av barnets stöd som en kontinuitet, och att regelbundet granska deras användbarhet vid planering och utvärdering av stödet. IP utvärderas minst en gång om året och alltid när barnets stödbehov förändras.

Samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft

I Grankulla görs barnets IP alltid genom samarbete mellan läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik.

Användningen av eventuella expertutlåtanden

Om barnet har exempelvis en rehabiliteringsplan eller något annat utlåtande av sakkunnig kan dessa planer användas med vårdnadshavarnas tillstånd vid utarbetandet av IP. Men IP är främst ett pedagogiskt dokument som utgår från förskolans läroplan.

Förfaringsätt och samarbete med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av en pedagogisk utredning och IP, vid ordnandet av särskilt stöd och vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft

Det är viktigt att ge barnets vårdnadshavare möjlighet att bekanta sig med och vid behov också delta i utarbetandet av barnets IP. Men IP är främst ett verktyg för planering och genomförande av stöd i samband med barnets förskoleundervisning. Lärare och den speciallärare

inom småbarnspedagogik som ansvarar för barnets ärenden inom förskolan ansvarar alltid för upprättandet, utvärderingen och uppdateringen av barnets IP.

För barn som omfattas av förlängd läroplikt bestäms även

- Hur barnet hänvisas till förlängd läroplikt, det sektorsövergripande samarbetet under processen

Förberedelserna för att barnet omfattas av förlängd läroplikt börjar på barnets enhet inom småbarnspedagogik och görs i samarbete med en lärare och en speciallärare inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna samt andra behövliga experter. Ordnande av studier förhandlas individuellt med beaktande av barnets behov. Ordnandet förhandlas mellan vårdnadshavarna, utbildningsanordnaren, en representant för specialundervisning, andra experter som har deltagit i rehabiliteringen samt den personal inom småbarnspedagogiken/förskoleundervisningen som har deltagit i barnets vård.

Då ett barn omfattas av förlängd läroplikt har barnet möjlighet till ett frivilligt förskoleår inom småbarnspedagogik det år då barnet fyller fem år. Läroplikt börjar vid sexårsålder. Då får barnet särskilt stöd och förskoleundervisning i en grupp inom småbarnspedagogik enligt beslutet om särskilt stöd. Ett beslut om förlängd läroplikt ska i allmänhet fattas innan läroplikten inleds. Det är då möjligt för barnet att delta i förtida förskoleundervisning vid 5 års ålder. Längden på barnets förskoleundervisning, dess tidpunkt och undervisningsarrangemang planeras individuellt efter barnets behov. Förskoleundervisningen kan omfatta två år i specialundervisning för elever som omfattas av den förlängda läroplikten som avses i 25 § 2 mom. (9 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning)

Beslut om förlängd läroplikt och beslut om särskilt stöd som fattas för första gången ska basera sig på ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande. En pedagogisk utredning behövs inte i detta fall. Beslut fattas alltid utgående från en bedömning av elevens situation, hans eller hennes styrkor och behov av individuellt stöd. Expertutlåtandet inte är bindande för beslutsfattaren, men beslutsfattaren kan använda expertutlåtandet som motivering för beslutet. Enhetschefen inom småbarnspedagogik har hand om att ordna ett hörande enligt förvaltningsstadgan.

Om ett barn omfattas av förlängd läroplikt omfattas hen av särskilt stöd. Om stödnivån ändras från särskilt stöd till intensifierat eller allmänt stöd ska det fattas ett beslut om att den förlängda läroplikten ska upphöra. Stödet avslutas genom ett separat tjänsteinnehavarbeslut som fattas av undervisningschefen.

En pedagogisk utredning bör alltid göras då beslutet om särskilt stöd granskas. Möjliga expertutlåtanden kan användas.

För granskningen gör barnets lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik tillsammans upp en pedagogisk utredning om barnet. Utredningen innehåller utbildningsanordnarens bedömning av barnets pedagogiska stöd och möjliga stöd inom elevvården, undervisningsarrangemang för förskoleåret som omfattas av läroplikten, nödvändiga stödåtgärder och skolskjutsar.

Då ett barn som omfattas av förlängd läroplikt deltar i förskoleundervisning utöver småbarnspedagogik fattas ett beslut om särskilt stöd inom småbarnspedagogik av chefen för småbarnspedagogik.

- Hur undervisningen ordnas i praktiken

I Grankulla får ett barn som omfattas av förlängd läroplikt i regel specialundervisning två gånger per vecka i 45 minuter av specialläraren i barnets blivande grundskola under sitt första läropliktsår.

När ett barn övergår till grundläggande utbildning i en annan kommun informeras kommunen om Grankullas sätt att ordna specialundervisning för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt. Om kommunen inte anordnar specialundervisning enligt Grankulla stads modell genomför specialläraren inom småbarnspedagogik i barnets förskoleenhet barnets specialundervisning (2 x 45 min per vecka).

Specialundervisning för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt genomförs enligt inkluderande principer som en del av barnets egen referensgrupp. Undervisningen organiseras i samarbete med barnets förskollärare och barnets speciallärare inom småbarnspedagogik på barnets egen förskoleenhet eller enhet inom småbarnspedagogiken.

Då ett barn omfattas av förlängd läroplikt har barnet möjlighet till ett frivilligt förskoleår inom småbarnspedagogik det år då barnet fyller fem år. Då får barnet särskilt stöd och förskoleundervisning i en dagisgrupp enligt beslutet om särskilt stöd. Efter att ha fått beslutet om särskilt stöd kan barnet fortsätta det frivilliga förskoleåret i sin tidigare grupp inom småbarnspedagogik om inte barnets intressen nödvändigtvis kräver en övergång till en annan grupp eller enhet. Då riktas individuellt stöd och specialundervisning på deltid till barnet och barnets lärmiljö. En förskollärare gör i samarbete med en speciallärare inom småbarnspedagogik upp en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Förskoleundervisningen för läropliktiga sexåringar ordnas i regel i enheten inom småbarnspedagogiken. En individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) görs upp av en förskollärare i samarbete med en speciallärare inom småbarnspedagogik och möjligtvis med en speciallärare i klasslös deltidsspecialundervisning.

- Om samarbetet med den övriga småbarnspedagogiken, annat samarbete och ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer

Om barnets behov så förutsätter kan barnets förlängda läroplikt i svensk- eller finskspråkig förskoleundervisning ordnas i Grankulla i en annan enhet inom småbarnspedagogik än i de enheter inom småbarnspedagogik i Förskolan eller inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken som årligen fastställs.

Förskoleundervisningens längd och grundläggande utbildningens inledning planeras mångprofessionellt på basis av barnets framsteg, stödbehov och helhetsituationen. Samtidigt ges barnets vårdnadshavare information om alternativa sätt att ordna förlängd läroplikt och effekterna av valet. Samarbete mellan småbarnspedagogik och grundläggande utbildning är väsentligt för att kunna ordna stöd till ett barn som omfattas av förlängd läroplikt. Samarbetsformer är bland annat övergångsmöten, introduktioner som ansluter sig till övergången och eventuella orienteringsperioder samt möjligt annat samarbete med specialundervisning inom den grundläggande utbildningen. Samarbete görs vid behov med tjänsterna för personer med funktionsnedsättning och den instans som undersöker och/eller rehabiliterar barnet.

- Om samarbetet med vårdnadshavaren och barnet

Det är viktigt att vårdnadshavarna informeras om de alternativa sätt att ordna undervisning för en elev som omfattas av förlängd läroplikt. Specialläraren inom småbarnspedagogik diskuterar med vårdnadshavarna om ordnande av den förlängda läroplikten. Vårdnadshavarna ges också information om skolalternativ.

Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

- Hur stödet ordnas i praktiken

Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar i förskolegruppen för deltidsspecialundervisning av ett barn i förskoleundervisning. Stöd för ett barn genomförs enligt inkluderande principer som en del av barnets egen referensgrupp.

Smågruppsverksamhet som är karakteristisk för förskoleundervisning möjliggör olika flexibla undervisningsgrupper även för ett barn i specialundervisning på deltid.

När ett barn behöver stöd för att växa och lära sig betonas expertis hos specialläraren inom småbarnspedagogik i att bygga upp barnets stöd. Stödet ordnas till både kvalitet och kvantitet enligt barnets utvecklingsnivå och personliga behov och genom att beakta barnets styrkor. Olika pedagogiska stödformer, både individuellt och i grupp, söks för barnet. Det viktiga är att barnet får upplevelser av att lyckas både inom sitt lärande och som medlem av en grupp.

- Samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer

Alla vuxna i förskolegruppen ansvarar för genomförandet av stöd för barnet. Då barnet får specialundervisning på deltid deltar specialläraren inom småbarnspedagogik i bedömningen av stödbehov, planeringen av stöd, utvärderingen av hur stödet verkställs samt i genomförandet av stödet. Barnets förskollärare och speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för det stöd som ges till barnet. Om barnet behöver stöd i grundläggande utbildningen det år då skolan börjar deltar även en representant för den blivande skolan i planeringen av barnets stöd då skolstarten granskas på våren under förskoleåret.

- Hur vårdnadshavaren och barnet informeras och hur samarbetet med vårdnadshavaren och barnet genomförs

Samarbete med barnet och vårdnadshavarna är en av de viktigaste sakerna när stöd för barnet planeras och ordnas. Barnet ska alltid ges möjlighet att uttrycka sin åsikt när det fattas beslut om barnets liv. Att ta reda på barnets åsikt handlar om mer än att bara höra en åsikt som uttrycks av en annan – det handlar om att lyssna, beakta och strävan att förstå. Om barnet inte kan uttrycka sin åsikt i frågan muntligt kan åsikten också utredas indirekt genom att lyssna och samla in information till exempel från personer som står barnet nära och personalen i förskolegruppen.

- Den lokala läroplanen ska beskriva beslutsfattandet och annan administrativ praxis i anknytning till tolknings- och biträdestjänster och till övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel enligt anordnarens beslut.

Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

Chefen för småbarnspedagogik fattar förvaltningsbeslut om tolknings- och biträdestjänster samt om särskilda hjälpmedel för ett barn som får allmänt och intensifierat stöd, då ärendet inte inbegriper utövning av administrativt tvång.

Då barnet deltar i förskoleundervisning utöver småbarnspedagogik fattas förvaltningsbeslut om barnets tid inom småbarnspedagogiken enligt lagen om småbarnspedagogik.

Om vårdnadshavaren motsätter sig beslutet, fattas beslutet av den svenska utskottet för undervisning- och småbarnspedagogik.

6. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.⁸⁴

I dessa grunder används begreppen barn, förskoleundervisning, förskola och förskoleenhet. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.⁸⁵

Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan⁸⁶. Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen⁸⁷. Barnets bästa⁸⁸ beaktas inom elevvårdsarbetet.

Elevvården ska genomföras som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och barnen och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner⁸⁹. Elevvården utgörs av såväl gemensamt som individuellt elevvårdsarbete. Den gemensamma elevvården är förebyggande och det primära sättet att ordna elevvård inom förskoleundervisningen. Elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i förskolan. Barnet har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster⁹⁰. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för⁹¹.

6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan för genomförandet av den samlade elevvården⁹². För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården svarar en sektorsövergripande styrgrupp⁹³. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete med förskoleundervisningens och elevvårdstjänsternas personal, barnen och deras vårdnadshavare⁹⁴. Välfärdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetskyldighet⁹⁵ vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och preciserade uppgifter för helheterna 1–5 (se nedan) enligt förskoleenhet.⁹⁶ I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i förskoleenheterna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.⁹⁷

84 Lag om grundläggande utbildning (477/2003) 14 § och lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

85 Lag om elev- och studerandevård 1 § (377/2022)

86 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 3 §

87 Lag om elev- och studerandevård 9 §

88 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

89 Lag om elev- och studerandevård 3 § (377/2022)

90 Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §

91 Hälso- och sjukvårdslag 15 a § (378/2022) och lag om elev- och studerandevård 9 § (377/2022)

92 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

93 Lag om elev- och studerandevård 14 §

94 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

95 Hälso- och sjukvårdslag 15 a § (378/2022)

96 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

97 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en elevvårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur förskoleenheternas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med välfärdsområdet. Planen bifogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga⁹⁸.

Utbildningsanordnaren svarar för att följande uppgifter enligt förskoleenhet ingår i planen för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5)⁹⁹:

1) En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje förskoleenhet. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens elevvårdsplan som årsverken för elevvårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs elevvårdstjänsternas tillräcklighet med beaktande av barnens behov och behoven inom förskoleenheterna, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid¹⁰⁰.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet förskoleenheter och antalet barn inom förskoleundervisningen samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen beaktas även till exempel antalet och andelen barn i behov av intensifierat och särskilt stöd och barn med invandrarbakgrund.

En uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster

I utbildningsanordnarens uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för elevvårdstjänsternas personal (rådgivningsbyråttjänsterna enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänsterna).

2) Förskolans åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och för att utveckla denna krävs ledarskap. Främjande av barnens hälsa och välbefinnande ingår i enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa enligt läroplanen och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren) i den samlade gemensamma elevvården. Med detta avses verksamhet med hjälp av vilken man följer upp och utvecklar det gemensamma och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund, trygg och tillgänglig lärmiljö, främjar den psykiska hälsan och lärandet och förebygger marginalisering¹⁰¹. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan¹⁰².

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- tillvägagångssätten för den gemensamma elevvården inom förskoleundervisningen
- de förskoleenhetsspecifika elevvårdsgruppernas ledning, sammansättning och verksamhetsätt¹⁰³

3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (den individuella elevvården)

Med den individuella elevvården avses rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, elevvårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande individuella elevvården för enskilda

---

98 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

99 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

100 Lag om elev- och studerandevård 15 § och 17 § och hälso- och sjukvårdslag 15 § (1326/2010)

101 Lag om elev- och studerandevård 6 §

102 Lag om elev- och studerandevård 4 §

103 Lag om elev- och studerandevård 14 § (1501/2016)

barn, som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp.¹⁰⁴ Inom den individuella elevvården följer man upp och främjar barnets helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd.

Den individuella elevvården inom förskoleundervisningen bygger på vårdnadshavarens samtycke¹⁰⁵. Barnets delaktighet och åsikter ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå¹⁰⁶. Inom den individuella elevvården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter¹⁰⁷.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnet hänvisas till elevvårdstjänsterna (rådgivningsbyråtjänster enligt åldersgrupp, kurators- och psykologtjänster)¹⁰⁸
- hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för ett enskilt barn sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet¹⁰⁹
- hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses¹¹⁰
- rutinerna för att meddela om barnets specialdiät eller medicinering inom förskoleundervisningen

4) Samarbetet med barnen och deras familjer samt personalen vid förskolan och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande

Elevvården är en gemensam uppgift för alla som arbetar i förskolan och elevvårdstjänsternas personal¹¹¹. Det centrala inom elevvården är att barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal samt samarbetsparterna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av tillvägagångssätten inom elevvården. Detta förutsätter gemensamma tillvägagångssätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården¹¹²
- hur man ser till att förskoleundervisningens personal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården
- det sektorsövergripande samarbetet inom elevvården i samband med intensifierat och särskilt stöd och sjukhusundervisning¹¹³
- samarbetet mellan förskoleundervisningen och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande, såsom familjerådgivningen, barnskyddet och specialsjukvården
- hur barnen, vårdnadshavarna, personalen och samarbetsparterna informeras om principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården¹¹⁴

5) Planer för hur barnen ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

---

104 Lag om elev- och studerandevård 5 §

105 Kulturutskottets betänkande 14/2013 rd

106 Lag om elev- och studerandevård 18 §

107 EU:s dataskyddsförordning (679 /2016), dataskyddslag (1050/2018), lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lag om elev- och studerandevård 22 § (377/2022) och 23 §, lag om grundläggande utbildning 40 § (1288/2013), lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785) och lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000/812)

108 Lag om elev- och studerandevård 16 §

109 Lag om elev- och studerandevård 19 §

110 Lag om elev- och studerandevård 20 § (377/2022) och 21 §

111 Lag om elev- och studerandevård 4 §

112 Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

113 Lag om grundläggande utbildning 16 a § och 17 § (1288/2013)

114 Lag om elev- och studerandevård 11 §

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer. Det innebär fysisk, psykisk, social och pedagogisk trygghet¹¹⁵. Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med förskolorna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och elevvårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens, rektorns eller småbarnspedagogikens ledares skyldighet att meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller på väg till eller från förskolan och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade barnen¹¹⁶. Dessutom beskrivs tillvägagångssätten för att hänvisa barnen som är i behov av stöd (både barnet som misstänks för gärningen och barnet som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen¹¹⁷.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan ska en krisplan för agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ingå. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och förskoleenheten. Planen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar angående kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

Lokal nivå

En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I Grankulla stad ordnas förskolan på svenska i Förskolan vid Granhult som verkar i anslutning till Granhultsskolan. Granhultsskolan omfattar åk 1 till 6. I Grankullas svenska skolcentrum är Hagelstamska skolan, med åk 7 till 9, och Gymnasiet Grankulla samskola belägna.

Behovet av elevvård på svenska är 2 skolpsykologer, 2 skolkuratorer samt 2 hälsovårdare.

Den finska utskottet för undervisning- och småbarnspedagogik beslutar årligen om de platser där förskoleundervisning ska ordnas. Mäntymäen koulu är enheten för årskurserna 1 till 6. Kasavuoren koulu, åk 7 till 9 delar skolbyggnad med Kauniaisten lukio.

¹¹⁵ Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

¹¹⁶ Lag om grundläggande utbildning 29 § (163/2022)

¹¹⁷ Lag om grundläggande utbildning 40 §, lag om elev- och studerandevård 23 §, barnskyddslag (417/2007) 25 § och socialvårdslag (1301/2014) 35 §

Behovet av elevvård på finska är minst 2 skolpsykologer, minst 2 skolkuratorer samt 2,3 hälsovårdare.

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård har beaktats de nödvändiga resurserna för den individuella och den gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen har speciellt antalet skolenheter men även skolornas elevantal samt behov av intensifierat och särskilt stöd beaktats.

En uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster

I uppskattningen av de elevvårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för elevvårdstjänsternas personal (skolhälsovården och kurators- och psykologtjänsterna).

Skolpsykologtjänsterna är otillräckliga speciellt inom den finskspråkiga undervisningen.

	Förskola	Esikoulu
Elevantal (20.9.2023)	47	58
Skolpsykolog	10 %	
Arbetsår (1/780)	0,06	0,074
Skolkurator	10 %	10 %
Arbetsår (1/670)	0,07	0,087

Förskolans åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Tillvägagångssätten för den gemensamma elevvården inom förskoleundervisningen

Ett mångprofessionellt samarbete inom elevvården främja elevernas välbefinnande. Den generella elevvården sätter eleverna i fokus. Inom ramen för den förenar olika yrkesgrupper sina kunskaper och färdigheter med respekt för varandras yrkeskunskap. Ett välfungerande samarbete kräver en gemensamt överenskommen uppbyggnad, en medveten strävan efter en konstruktiv diskussion och dialog samt utvärdering av det egna arbetet och samarbetet. De generella elevvårdsgrupperna sammanträder regelbundet samt planerar och värderar sitt arbete minst en gång per läsår. Grupperna samarbetar med ledningsgrupperna vid enheterna i frågor som gäller välbefinnande.

Genom sin verksamhet och sitt exempel främjar och upprätthåller den gemensamma elevvårdsgruppen en kultur av öppen och positiv interaktion, ömsesidig omsorg, förtroende och omtanke. Gruppen utvecklar strukturer och metoder som stöder välbefinnandet för elevvårdens och hela arbetsgemenskapens verksamhet.

Den primära uppgiften för den generella elevvårdsgruppen är alltid att främja välbefinnandet för eleverna och hela läroinrättningen. Gruppen kan föra en mångprofessionell dialog om enhetens styrkor och utvecklingsområden, göra insatser på problemområden och uppmuntra alla inom läroinrättningen till att ta sig an gemensamma frågor.

Den generella elevvårdsgruppen behandlar resultaten av enkäten om skolhälsa, arbetar med att stärka delaktigheten för elever och vårdnadshavare samt arbetar med frågor om arbetsmiljön inom enheten/klassen/gruppen.

Till de centrala uppgifterna för den generella elevvårdsgruppen hör:

1. att planera, följa upp och utvärdera enhetens elevvård
2. att utveckla, samordna och bedöma arbetet för välbefinnande inom läroinrättningen
3. att kalla lärarna till möten för att ta upp teman kring deras egna klasser/grupper på generell nivå
4. att vid behov kalla in övriga experter och samarbetsparter för att ta upp teman på generell nivå

5. att göra det möjligt för elever och vårdnadshavare att medverka i elevvårds- och hälsoarbetet i allmänhet och i arbetet med att göra upp en elevvårdsplanen
6. att koordinera samarbetet kring välbefinnandet med parter utanför skolan/förskolan
7. att utveckla och följa upp elevvårdssamarbetet mellan hemmet och skolan/förskolan
8. att utveckla den pedagogiska miljön
9. att bereda läsårsplanen (inom förskoleundervisningen verksamhetsplanen) och bedöma utfallet för den generella elevvårdsgruppens del
10. [uppföljning av sundheten, tryggheten och välbefinnandet vid läroinrättningar](#)
11. att göra upp eventuella övriga lagstadgade planer kring välbefinnande

De förskoleenhetsspecifika elevvårdsgruppernas ledning och sammansättning¹¹⁸

Enhetschefen leder det generella elevvårdsarbetet vid enheten och är ordförande för den generella elevvårdsgruppen. Enhetschefen ansvarar för att arbetsfördelningen är tydlig och uppbyggnaden av informationsgången välfungerande mellan ledningsgruppen och elevvårdsgruppen. Sekreteraren för elevvårdsgruppen (som väljs inom gruppen) gör upp PM över mötena.

Standardsammansättning för en elevvårdsgrupp med generell inriktning inom förskoleundervisningen:

1. daghemsföreståndaren (ordf.)
2. en speciallärare inom småbarnspedagogik
3. skolkuratorn
4. skolpsykologen
5. en rådgivningshälsovårdare
6. förskollärare

Utöver de nämnda personerna kan den generella elevvårdsgruppen, beroende på tema, kalla in följande parter till sitt arbete: företrädare för eleverna och vårdnadshavarna, företrädare för socialsektorn/barnskyddet, ungdomsarbetare, läkare och andra experter. Som exempel kan företrädare för föräldraföreningen och elevkårens styrelse nämnas. Företrädare för anställda och samarbetsparter kallas in på ett sätt och med ett tidsschema som är lämpligt för frågan och verksamheten.

En lärare eller grupphandledare deltar i ett möte med den generella elevvårdsgruppen när något som har inträffat i hennes eller hans klass/grupp behandlas på allmän nivå eller på läroinrättningsnivå. Gruppens situation behandlas på grupp-/temanivå, t.ex. med avseende på atmosfär eller mobbning, så att namn och sakfrågor inte framkommer för enskilda elever. I diskussionen kan det framkomma ett behov av att behandla enskilda elevers frågor. Ett möte för den generella elevvårdsgruppen är ändå inte ett forum för att ta upp enskilda elevers ärenden, inte ens med tillstånd av en vårdnadshavare. På mötet kan man komma överens om en separat tid för att senare behandla behovet av pedagogiskt stöd och vilka som deltar i det mötet. Om en elevs ärende kräver mer omfattande behandling, kan en individuellt inriktad mångprofessionell expertgrupp tillsättas för ärendet. För detta krävs tillstånd av eleven och vårdnadshavarna (med beaktande av elevens ålder och mognadsnivå).

Elevvårdsgruppen medlemmar för läsåret antecknas i bilaga 1 i planet för elev- och studerandevård.

De förskoleenhetsspecifika elevvårdsgruppernas verksamhetsätt¹¹⁹

Förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen i Grankulla styrs av följande riktlinjer:

1. Att stödja välbefinnandet för eleverna och hela skolan/förskolegruppen är en sak som angår alla vuxna i skolan/daghemmet.
2. Det förebyggande, generella arbetet för välbefinnande som gäller hela skolan/förskolan och klasserna/förskolegrupperna är en viktig del av elevvårdsarbetet.
3. Enheterna planerar den läsårsvisa verksamheten utgående från elevvårdsplanen.
4. Minst en gång per läsår förs ett utvärderingssamtal (eleven, klassläraren/specialklassläraren/klassföreståndaren och vårdnadshavarna) för varje elev i årskurserna 1–9, i gymnasiet med grupphandledaren.
5. Skolorna/förskoleundervisningen har ett mångprofessionellt samarbete (bland annat med barnskyddet och hälsovården) för att ta itu med frånvaro med mera.
6. Skolans krisgrupp sammanträder minst en gång per läsår utan någon akut kris, och vid akuta kriser efter behov.
7. Rektorn/daghemsföreståndaren är ordförande för elevvårdsgruppen med generell inriktning. Gruppens sekreterare, som väljs inom gruppen, för gruppens protokoll.
8. Den generella elevvårdsgruppen planerar och utvärderar sin egen verksamhet minst en gång per läsår.
9. Den generella elevvårdsgruppen sammanträder regelbundet efter den uppgjorda årsklockan.
10. De generella elevvårdsgrupperna och ledningsgrupperna vid enheterna har ett nära samarbete kring välbefinnande.
11. Den som ansvarar för registret över sektorsövergripande individuellt inriktade insatser från elevvården (den sektorsövergripande expertgruppen) i en skola är rektorn och i förskoleundervisningen daghemsföreståndaren.
12. Stadens styrgrupp för elevvården (KOHVA) ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av elevvården.
13. Undervisningspersonalen och elevvårdens experter tar del av innehållet i elevvårdsplanen och elevvårdshandboken regelbundet och båda utgör alltid ett inslag i inskolningen av personal.

Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (den individuella elevvården)

Hur barnet hänvisas till elevvårdstjänsterna (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, kurators- och psykologtjänster)¹²⁰

Om en elevs lärande, utveckling eller beteende väcker farhågor, ska den som hyser farhågor (t.ex. en lärare eller kurator) diskutera saken med eleven och vid behov kontakta elevens vårdnadshavare. För att kontakta myndiga elevers föräldrar krävs elevens samtycke, men även minderåriga elevers önskemål ska beaktas med hänsyn till mognadsgraden. Telefonsamtal och möten är lämpliga sätt för att kommunicera med vårdnadshavarna. Diskussionen med vårdnadshavarna ska ske på ett lugnt och avspänt sätt. Vårdnadshavarna kan då ställa frågor, om de behöver närmare information i ärendet. Syftet med den första diskussionen är att göra vårdnadshavarna medvetna om farhågorna och eventuellt komma överens om ett möte med en sektorsövergripande expertgrupp samt vem som deltar i det första mötet. Vårdnadshavare ska inte belastas med personalens känslor i frågan, avgöranden som gäller personalen (t.ex. resurser) eller saker som gäller andra elever.

---

¹¹⁹ Lag om elev- och studerandevård 14 § (1501/2016)

¹²⁰ Lag om elev- och studerandevård 16 §

Den anställda ska utan dröjsmål hänvisa eleven till elevvården i samarbete med eleven och överlämna åt elevvården de uppgifter som krävs för bedömning av behovet av stöd. Om det inte går att kontakta elevvårdspersonalen tillsammans med eleven, bör eleven informeras om kontakten och ges möjlighet att diskutera orsakerna till kontakten. Vårdnadshavaren ska också informeras om detta (om eleven inte förbjuder det av legitima skäl).

En elev ska ges möjlighet till ett personligt samtal med elevhälsans psykolog eller kurator senast den sjunde arbetsdagen vid läroanstalten efter det att den studerande har begärt detta. I brådskande fall ska möjlighet till ett samtal ges samma eller nästa arbetsdag. (Lag om elev- och studerandevård §15 mom. 1)

Hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för ett enskilt barn sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet¹²¹

Kring en elevs ärende tillsätts alltid en sektorsövergripande expertgrupp för det enskilda fallet, även om sammansättningen kan variera. Tröskeln för att tillsätta en grupp ska vara låg: en sektorsövergripande expertgrupp ska tillsättas varje gång som det uppstår ett behov av att diskutera kring en enskild elev. Utöver en företrädare för undervisningspersonalen ska minst en anställd inom elevvården eller social- och hälsovårdssektorn ingå i gruppen. Experter kan utses till medlemmar i gruppen endast med ett specifikt skriftligt samtycke. Elevvårdspersonalen kan också bilda en sektorsövergripande expertgrupp utan representanter för undervisningspersonalen, om det finns goda grunder för detta. Två representanter för undervisningspersonalen (t.ex. en speciallärare och en studiehandledare) kan inte tillsammans bilda en expertgrupp. Skolan, eleven och vårdnadshavarna kommer alltid tillsammans överens om att tillsätta en sektorsövergripande expertgrupp, där eleven och eventuellt en vårdnadshavare medverkar. Den sektorsövergripande expertgruppen sammanfattas i första hand av den representant för undervisningspersonalen eller elevvården som först hyst farhågor. Expertgruppen utser inom sig en ansvarig person.

En sektorsövergripande expertgrupp tillsätts inte, om elevens ärende enbart inbegriper frågor kring att ordna undervisningen. Då noteras ärendet bara i elevens pedagogiska handlingar.

Till den sektorsövergripande expertgruppen ska personer som är relevanta för elevens ärende kallas in. Den sektorsövergripande expertgruppens sammansättning fastställs i samarbete med eleven och hans vårdnadshavare. Om eleven och/eller vårdnadshavaren inte vill att en viss person deltar i den sektorsövergripande expertgruppens arbete ska detta önskemål respekteras. Samtycke kan inhämtas skriftligt eller muntligt men bör dock dokumenteras i elevvårdsjournalen. En yrkesperson som eleven (eller vårdnadshavaren, om ärendet inletts med samtycke av vårdnadshavaren) förbjudit att delta i gruppen kan inte delta i den sektorsövergripande expertgruppens arbete ens i konsultationssyfte. Till stöd för eleven kan gruppen även kalla in någon annan närstående än en vårdnadshavare eller utöver denna.

Föra barn på tal –metoden kan med fördel användas som arbetssätt vid expertgruppsmöten.

Alla vuxna vid enheten som är medlemmar i elevens sektorsövergripande expertgrupp kan bli ansvariga personer. Det finns ingen orsak att alltid välja en representant för en viss yrkesgrupp till ansvarig person. Bland expertgruppens medlemmar lönar det sig att till ansvarig person utse den vuxna som antas kunna följa elevens ärenden i skolans vardag på det mest bestående sättet och som oftast har möjlighet att delta i möten som gäller eleven i fråga. Det gör det lättast för den ansvariga personen att hålla sig uppdaterad om elevens situation som helhet. Den ansvariga kan också väljas utifrån den viktigaste orsaken bakom tillsättningen av expertgruppen eller en förtroendefull relation till eleven och familjen.

Den ansvariga personen

1. ansvarar för att eleven och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i behandlingen av det egna ärendet,

2. koordinerar sammankallandet av elevvårdsmöten och försäkras sig om att vårdnadshavarna och övriga deltagande parter har kontaktats,
3. ser till och försäkras att en sektorsövergripande expertgrupp sammankallas i samarbete med barnets vårdnadshavare och att även externa parter kallas in (enligt överenskommelse med barnet och vårdnadshavarna),
4. dokumenterar behandlingen av en enskild elevs ärende i elevvårdsjournalen; även övriga medlemmar i den sektorsövergripande expertgruppen kan göra anteckningar,
5. ser till att rektorn/enhetens chef är medveten om sådan elevvårdsinformation som är nödvändig för att ordna undervisningen (gäller med elevens och vårdnadshavarnas samtycke även sekretessbelagd information).

Hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses¹²²

Den sektorsövergripande expertgruppen för in de saker som lagen kräver i elevvårdsjournalen. Utöver den ansvariga personen kan också övriga medlemmar i den sektorsövergripande expertgruppen göra anteckningar i journalen. Elevvårdsjournalen är synlig för gruppmedlemmarna och vårdnadshavarna i Wilma. Skolorna i Grankulla använder en enhetlig blankett för elevvårdsjournalen. Journalen upprättas i kontinuerlig, kronologisk form.

Enligt lagen bör följande antecknas i journalen:

1. namn, personbeteckning och hemkommun samt för en minderårig eller annars omyndig studerande vårdnadshavarens eller någon annan laglig företrädarens namn och kontaktinformation,
2. vad ärendet gäller, ärendets bakgrund och vem som inlett ärendet,
3. uppgifter om behandlingen av ärendet vid den sektorsövergripande expertgruppens möte, mötesdeltagarna och deras ställning,
4. en plan för åtgärder för anordnande av individuellt inriktad elevhälsa för den studerande och de aktörer som svarar för genomförandet och uppföljningen av åtgärderna,
5. nödvändiga uppgifter om den studerande i anslutning till de åtgärder inom elevhälsan som har genomförts och ska genomföras,
6. datum för anteckningen samt vem som gjort den och dennes yrke eller tjänstställning.

Utgångspunkten är att eleven samt vid behov en vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare alltid deltar i den sektorsövergripande expertgruppens möten.

Yrkespersoner som ingår i gruppen kan utöver diskussioner inom gruppen också konsultera varandra inbördes efter behov och utbyta nödvändig information kring elevvårdsärendet i fråga oberoende av vad som föreskrivs i sekretessbestämmelserna. Dessa inbördes konsultationer och diskussioner journalförs på tillbörligt sätt – till behövliga delar även i den deltagande social- och hälsovårdspersonalens egna patient- och kundjournaler.

Om uppgifter i en elevhälsojournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut och till vem samt på vilka grunder de lämnas ut. Till detta krävs samtycke av vårdnadshavarna.

Rutinerna för att meddela om barnets specialdiet eller medicinering inom förskoleundervisningen

Vård, specialdieter eller tillhandahållande av läkemedel för eleven avtalas från fall till fall. Det görs upp en plan för läkemedelsbehandling för den medicinering som eleven behöver under skoldagen. Vid behov deltar skolhälsovården i bedömningen av de stödåtgärder som elevens sjukdom, specialdiet eller medicinering förutsätter och bidrar vid behov till hur detta ordnas i

---

¹²² Lag om elev- och studerandevård 20 § (377/2022) och 21 §

skolan. Om eleven har ett särskilt kostbehov måste vårdnadshavaren lämna in ett läkarintyg till skolsköterskan. Ytterligare information finns på webbplatsen för skolmåltider i Grankulla. Undantag görs för situationer som kräver brådskande behandling. Skolhälsovårdarna är utbildade och kvalificerade för att ge mediciner.

Via länken nedan finns information om hur man meddelar om specialdieter:

[Specialdieter i förskola och skola](#)

Samarbetet med barnen och deras familjer samt personalen vid förskolan och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande

Hur barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården¹²³

I [välfärdsplanen för barn och unga i Grankulla](#) nämns elevernas och vårdnadshavarnas ökade delaktighet som utvecklingspunkt för utvecklandet av elevvården. Grankullas styrgrupp för elevvård har rekommenderat **att elever och vårdnadshavare görs till ordinarie medlemmar** i den generella elevvårdsgruppen eller i alla fall tillkallas till möjligast många av gruppens möten. Elever och vårdnadshavare ska också göras delaktiga i alla planer, bl.a. elevvårdsplanen.

Hela skolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet inom skol- och gymnasiegemenskapen och är således centrala aktörer i genomförandet av den gemensamma elevvården.

I varje skola finns elevkårsstyrelse som bör involveras i utarbetandet av elevvårdsplanen. Hela elevkåren bör aktiveras i arbetet gällande skolgemenskapens välmående. Ett led i detta arbete är att inbjuda elevkårsstyrelsens medlemmar att regelbundet delta i den gemensamma elevvårdsgruppens möten.

Bland eleverna och de studerande utförs kontinuerligt utvärderingar gällande trivsel och välmående.

Utbildnings- och fostringsarbetet bedrivs i samarbete med vårdnadshavarna. Detta kräver samverkan och samarbete för att stödja elevernas tillväxt och lärande. Ett led i detta arbete vore att inbjuda representanter för vårdnadshavarna att delta i den generella elevvårdsgruppens möten. Skolorna ordnar regelbundet föräldrakvällar där vårdnadshavarna kan involveras i utarbetande av elevvårdsplanen. Skolorna kan även ordna tematräffar för vårdnadshavarna där aktuella teman gällande välmående och välbefinnande kan diskuteras.

Hur man ser till att förskoleundervisningens personal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården

Skolorna insamlar information gällande elevers välmående och trygghet genom olika enkäter och kvalitativa observationer. Materialet analyseras av den gemensamma elevvårdsgruppen som fastställer sina läsårsvisa spetsmål samt kompetenshöjande åtgärder för personalen.

Personalen informeras om den läsårsvisa verksamhetsplanen som elevvårdsgruppen gjort under lärarmöten.

Det sektorsövergripande samarbetet inom elevvården i samband med intensifierat och särskilt stöd och sjukhusundervisning¹²⁴

Det finns en juridisk skillnad mellan individuell elevvård enligt lagen om elev- och studerandevård och stöd för inläring och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning. Båda bygger på samarbete och samverkan med eleven och vårdnadshavaren. Individuellt elevstöd är alltid frivilligt, medan stöd för inläring och skolgång inte kräver elevens och/eller vårdnadshavarens samtycke.

¹²³ Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

¹²⁴ Lag om grundläggande utbildning 16 a § och 17 § (1288/2013)

I skolorna i Grankulla ansvarar klassläraren/klassföreståndaren för samarbetet för elever i behov av intensifierat stöd och specialläraren för elever i behov av särskilt stöd. För att inleda det intensifierade och särskilda stöd som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning är det nödvändigt att samarbeta med personalen inom elevvården. I detta syfte inrättas från fall till fall, ett sektorsövergripande pedagogiskt team i skolorna. Den pedagogiska bedömningen för införandet av intensifierat stöd och den pedagogiska utredningen för införandet av särskilt stöd utarbetas av ett sektorsövergripande team i samarbete med elevens föräldrar. Innan beslutet om särskilt stöd fattas hålls hörande med eleven och föräldrarna.

Ett sektorsövergripande samarbete uppnås genom att man förutom lärarkåren även involverar medlemmar av skolhälsovården och/eller psykolog- och kuratorstjänsterna, beroende på vilket fall det handlar om. Endast de lärare och andra experter vars arbete omfattar planering av stöd till eleven deltar. Sektorsövergripande samarbete med yrkesverksamma inom stöd för inläring och skolgång ingår inte i det individuella elevstödet.

Vid övergång till eller från sjukhusundervisning krävs ett mycket tätt sektorsövergripande samarbete. I Grankulla erbjuds inte flexibel grundläggande utbildning.

Samarbetet mellan förskoleundervisningen och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande, såsom familjerådgivningen, barnskyddet och specialistsjukvården

Viktiga samarbetspartner inom elevvården är familjerådgivningen, barnskyddet, rehabiliteringstjänster och ungdomstjänster. Vid behov kan eleverna hänvisas till specialistvård för ytterligare neurologiska, neuropsykologiska eller psykiatriska undersökningar. Remitteringen görs vanligtvis av skolläkaren beaktande skolpsykologens utlåtande. I Grankulla finns ett rehabiliteringsteam (Kuntoutustyöryhmä) för barn i grundskoleåldern, som med föräldrarnas samtycke, kan behandla en elevs ärenden när sektorsövergripande reflektion behövs. Till rehabiliteringsteamet hör: läkare, sjukvårdare, logoped, arbetsterapeut, fysioterapeut samt representanter för familjerådgivningscentralen och barnskyddet. Rehabiliteringsteamets och andra kommunala tjänsters verksamhet beskrivs i välfärdsplanen för barn- och unga.

Skolan samarbetar vid behov med polisen i situationer där elevernas säkerhet äventyras. Samarbetet styrs av skolans riktlinjer för hantering av plötsliga kriser, hot och faror. Det är viktigt att dela information, bland annat genom nätverksmöten, för att kunna göra en överblick över situationen och undvika överlappande insatser. Viktigt är att komma överens om en gemensam arbetsfördelning, om ytterligare åtgärder och att ha ett uppföljningsmöte för att säkerställa uppföljning.

Om någon av skolans anställda får kännedom om ett barn vars utveckling är i fara eller vars beteende kräver en eventuell utredning av behovet av barnskydd, ska hen göra en barnskyddsanmälan. Ansvaret för att göra anmälan kan inte överföras till en annan anställd.

I Grankulla träffas både de finskspråkiga och svenskspråkiga välfärdsgrupperna för barn och unga regelbundet. Välfärdsgruppen diskuterar omfattande åtgärder för att öka barns och ungas välbefinnande och är ett samarbete mellan flera aktörer. Via gruppen delas information från en sektor till en annan. I gruppen finns representanter från bland annat ungdomstjänsterna, studerandevården, barnskyddet, barns och ungas fritidsaktiviteter samt välfärdskoordinatören och övriga representanter från olika organisationer.

Hur barnen, vårdnadshavarna, personalen och samarbetspartnerna informeras om principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården¹²⁵

Den centrala kommunikationskanalen i skolorna är Wilma-systemet, genom den kan vårdnadshavare ta emot och överföra information. Wilma används främst som kommunikationskanal, men också för upprättande av elevvårdsjournalerna som utarbetats av en sektorsövergripande expertgrupp. Skolornas webbplatser fungerar som förmedlare av allmän information. Dessutom skickas via Wilma-meddelanden information till vårdnadshavarna om elevvårdens verksamhet och tjänster i våra skolor. Information om elevvården ges på

---

¹²⁵ Lag om elev- och studerandevård 11 §

föräldrakvällar och föräldramöten samt vid handledningen av enskilda elever när de har ett ökat behov av elevvårdstjänster. Dessutom får eleverna information via lektioner som undervisas av skolans elevvård.

Planen för hur barnen ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier

I planen beskrivs lärarens eller rektorns skyldighet att meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade eleverna ([Bilaga 9: Handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning](#)). Dessutom beskrivs förfaringssätten för att hänvisa eleverna som är i behov av stöd (både eleven som misstänks för gärningen och eleven som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen.

I Grankulla används en speciell plan mot mobbning som innehåller 14 åtgärder mot mobbning.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och skolan. Krisplanen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar för kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning¹²⁶. I tillståndet kan anordnaren av förskoleundervisning beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande läroplansgrunder för förskoleundervisningen utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning¹²⁷.

7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala läroplanen för förskoleundervisningen kan vara gemensam för anordnarens samtliga förskoleenheter, specifik för varje enhet, eller en kombination av dessa i enlighet med anordnarens beslut. En lokal läroplan för förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip kan ha en speciell utformning inom ramen för tillståndet att ordna undervisning och statsrådets förordning¹²⁸. Den lokala läroplanen kan inte stå i konflikt med lagstiftning gällande förskoleundervisning eller med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Utöver det som tidigare fastställs i läroplansgrunderna ska anordnaren av förskoleundervisning i sin läroplan fastställa och beskriva

- vilka är de aspekter som bygger på en viss världsåskådning som kompletterar förskoleundervisningens värdegrund och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena
- vilka är de pedagogiska principer och lösningar som bygger på en viss pedagogik och hur syns de i förskolans verksamhetskultur, i arbetssätten och i prioriteringar av innehållet i lärområdena.

¹²⁶ Lag om grundläggande utbildning 7 § (628/1998)

¹²⁷ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

¹²⁸ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §

8. Bilagor

BILAGA 1: Verksamhetsplan för förskoleundervisning

BILAGA 2: Teamets pedagogiska avtal

BILAGA 3: Barnets plan för förskoleundervisning

BILAGA 5: Plan för miljöfostran

BILAGA 6: Handbok för språklig, kulturell och åskådningsmässig medvetenhet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen

BILAGA 7: Känslornas och Kompisfärdighetens stig

BILAGA 9: Handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning

BILAGA 10: Blanketten för sektorsövergripande samarbete

BILAGA 11: Stödmenyn

BILAGA 12: Hörandeblankett gällande stöd

BILAGA 14: Utvärderingsblankett

BILAGA 15: Kallelse till hörandetillfället gällande stöd och fullmakt

BILAGA 16: Hembesöksblankett i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen

BILAGA 18: Intyg över deltagande i förskolan

BILAGA 19: Digiträd